

Migracije i rad stranaca u Hrvatskoj

Kučak, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:725087>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-08**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET

Student:

Ivana Kučak

DIPLOMSKI RAD

MIGRACIJE I RAD STRANACA U HRVATSKOJ

Kolegij:

RADNO I SOCIJALNO PRAVO

Mentor:

prof. dr.sc. Ivana Vukorepa

Zagreb, 2024.

Izjava o izvornosti

Ja, Ivana Kučak, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću izjavljujem da sam isključiva autorica ovog diplomskog rada pod nazivom: Migracije i rad stranaca u Hrvatskoj. Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane, parafrazirane ili se temelje na drugim izvorima (bilo da su u pitanju knjige, znanstveni, stručni ili popularni članci, mrežni izvori, propisi, sudske odluke ili statistički podaci) su u radu jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature. U izradi rada nisam se koristila drugim izvorima osim onih navedenih u radu.

Mjesto i datum: Oroslavje, 25.8.2024.

Potpis studenta:

Ivana Kučak

Migracije i rad stranaca u Hrvatskoj

Ivana Kučak

Sažetak

Rad stranaca u Hrvatskoj predstavlja veoma važan segment suvremenog tržišta rada. Tokom svoje prošlosti Hrvatska je, nažalost, primarno bila iseljenička zemlja. Iseljavanje je, uz ostale čimbenike, dovelo Hrvatsku u izuzetno nepovoljnu demografsku situaciju što je posljedično dovelo do nedostatka radne snage, posebice u sektorima kao što su graditeljstvo, turizam i zdravstvo. Problem nedostatka radne snage nastoji se riješiti „uvozom“ stranih radnika. Prethodnih godina većina stranih radnika dolazila je iz nama susjednih država, odnosno iz zemalja jugoistočne Europe. Te radnike bilo je relativno lako integrirati u hrvatsko društvo. No, u novije vrijeme sve je veći priljev stranih radnika iz dalekih zemalja poput Nepala, Indije i Bangladeša. To s jedne strane predstavlja velike izazove koji uključuju jezične barijere i kulturnu prilagodbu, a s druge strane pruža priliku za gospodarski rast i razvoj. Hrvatska je do 2021. godine rad državljana državljana trećih zemalja regulirala prema tzv. sustavu kvota. Taj sustav nije odgovarao potrebama poslodavaca i bio je loše prilagođen naglim promjenama na tržištu rada stoga je zamijenjen novim fleksibilnijim sustavom koji je trenutno na snazi, a temelji se na tzv. testu tržišta rada. S obzirom da su radni odnosi i tržište rada vrlo dinamično područje, postojeći pravni okvir koji regulira rad stranaca trebat će se mijenjati i nadopuniti kako bi što bolje bio prilagođen postojećim potrebama i izazovima na tržištu rada.

Ključne riječi: *migracije, tržište rada, nedostatak radne snage, strani radnici u Hrvatskoj, sustav kvota, test tržišta rada, EU plava karta*

Migrations and foreigners right to work in Croatia

Ivana Kučak

Abstract

The work of foreigners in Croatia represents a very important segment of the modern labour market. In its past, Croatia was, unfortunately, primarily a country of emigrants. Emigration has, among other factors, brought Croatia into an extremely unfavourable demographic situation, which consequently led to labour shortages, especially in sectors such as construction, tourism and healthcare. The problem of labour shortage is being solved by "importing" foreign workers. In previous years, most foreign workers came from our neighbouring countries, that is, from the countries of Southeast Europe. It was relatively easy to integrate these workers into Croatian society. However, recently there has been an increasing influx of foreign workers from distant countries like Nepal, India and Bangladesh. In one hand, this presents great challenges that include language barriers and cultural adaptation, and on the other hand it provides an opportunity for economic growth and development. Croatia has regulated the work of citizens of third countries until 2021 according to the so-called quota system. That system did not meet the needs of employers and was poorly adaptable to sudden changes in the labour market, therefore it was replaced by a new, more flexible one. The currently enforced system is based on the so-called labour market test. Given that labour relations and the labour market is a very dynamic area, the existing legal framework that regulates work of foreigners will need to be changed and supplemented to be better adapted to the existing needs and challenges of the labour market.

Keywords: *migrations, labour market, labor shortage, foreign workers in Croatia, quota system, labor market test, EU blue card*

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. MIGRACIJE	2
2.1. Razlozi migracija	2
2.2. Učinci migracija	3
2.3. Pravni aspekti radnih migracija	5
2.4. Povijesni pregled migracija na području Republike Hrvatske	6
3. TRŽIŠTE RADA U HRVATSKOJ	9
4. PRAVNA REGULATIVA RADA STRANACA U HRVATSKOJ KROZ POVIJEST DO DANAS	10
4.1. Zakon o zapošljavanju stranaca iz 1992.	11
4.2. Zakon o strancima iz 2003.	12
4.3. Zakon o strancima iz 2007.	12
4.4. Uvjeti za rad stranaca u Hrvatskoj prema Zakonu o strancima iz 2007.	12
4.4.1. Radna dozvola za obavljenje nesamostalnog rada	13
4.4.2. Poslovna dozvola za obavljanje samostalnog rada	13
4.5. Zakon o strancima iz 2011.	14
4.6. Zakon o strancima iz 2020. i ukidanje sustava kvota	14
5. STATISTIČKI POKAZATELJI	15
6. OSNOVNI REŽIMI RADA STRANACA U HRVATSKOJ DE LEGE LATA	18
6.1. Rad stranaca uz posebnu dozvolu za boravak i rad	18
6.1.1. Postupak za izdavanje dozvole za boravak i rad	18
6.1.2. Izdavanje dozvole za boravak i rad stranaca uz test tržišta rada	19
6.1.3. Izdavanje dozvole za boravak i rad bez testa tržišta rada	20
6.1.4. Statistički pokazatelji u vezi izdanih dozvola za boravak i rad u Hrvatskoj	22
6.2. Rad stranaca uz potvrdu o prijavi rada	24
6.3. Rad stranaca bez posebne dozvole ili potvrde o prijavi rada	25
6.4. Rad stranaca temeljen na izjavi o upućivanju	26
7. EU PLAVA KARTA	27
8. INTEGRACIJSKA STRATEGIJA I ZAKONODAVNE NOVINE	30
8.1. Postojanje / nepostojanje integracijske strategije	30
8.2. Nacrt prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strancima 2024.	30
9. ZAKLJUČAK	33
10. POPIS LITERATURE	34

1. UVOD

Tema ovog diplomskog rada su migracije i rad stranaca u Hrvatskoj. U početku rada prikazuju se razlozi zbog kojih osobe uopće migriraju te kako to utječe na njih i cjelokupno društvo. Prikazan je i kratak povijesni pregled migracija na području Hrvatske i kako su one utjecale na to da na trenutnom tržištu rada postoji nedostatak radne snage u pojedinim sektorima.

Središnji dio rada bavi se pravnom regulativom rada stranaca kroz povijest sve do današnjeg dana. Prikazana su dva sustava, sustav kvota te sustav koji se temelji na tzv. testu tržišta rada te razlike između njih. Statistički je prikazano povećanje broja stranih radnika iz godine u godinu. Posebno su prikazana četiri osnovna režima za rad stranaca s obzirom na pravni temelj prema trenutno važećem Zakonu o strancima.

Posebno sam se osvrnula i na EU plavu kartu koja omogućuje visokokvalificiranim državljanima trećih zemalja život i rad u zemljama Europske unije ukoliko za to zadovoljavaju određene uvjete.

Sam kraj rada posvećen je problemu nepostojanja integracijske politike za strane radnike koji su u Hrvatskoj. Također sam navela bitnije prijedloge izmjena Zakona o strancima koji bi trebali u pozitivnom smislu djelovati na rad stranih radnika u Hrvatskoj, a koji su početkom godine bili u e-Savjetovanju.

Smatram da je tema aktualna te u radu donosim trenutne zakonske okvire koji će se sigurno često mijenjati s obzirom da se radi o dinamičnom segmentu društva. Ostaje nada i želja da će se naći kompromis između domaćih radnika koji će više htjeti ostati u rodnoj zemlji i onih koji će tu potražiti sreću iz zemalja nepovoljnijih prilika.

2. MIGRACIJE

Prema definiciji Hrvatske enciklopedije, migracija¹ u najširem smislu označava prostornu pokretljivost stanovništva, a u užem smislu označava trajniju promjenu mjesta stalnog boravka pojednaka ili društvenih skupina. Osnovne sastavnice migracije su imigracija ili useljavanje i emigracija ili iseljavanje.² Migracije ljudi su jedna veoma složena pojava čiji uzroci i posljedice ne dodiruju samo migrante, već se odnose na gotovo sve aspekte društva, demografske, ekonomske, sigurnosne, kulturne i obrazovne. Migracije su također bitne kada je u pitanju kulturni identitet pojedinih društava kojim se izražava jedinstvenost i autentičnost.³

2.1. Razlozi migracija

Razlozi, odnosno motivi zbog kojih ljudi migriraju su veoma različiti. Prema klasičnom modelu Everta Leeja (poznatim kao engl. Lee s Theory of Migration) ti motivi određeni su čimbenicima odbijanja i privlačenja (tzv. push i pull faktori). Čimbenici odbijanja (push faktori) su čimbenici koji ljude mogu natjerati da napuste svoje domove i povezani su s područjem iz kojeg osoba migrira. Oni potiču pojedinca da dragovoljno ode ili, u nekim slučajevima, pojedinac je prisiljen otići iz zemlje podrijetla zbog nekih rizika kao što su prirodne katastrofe, politički progoni ili ratni sukobi. U čimbenike odbijanja također spadaju: loša ekonomska situacija, nemogućnost pronalaska radnog mjesta, nedostatak prilika za rad i sl. Čimbenici privlačenja (pull faktori) su čimbenici koji su suprotni čimbenicima odbijanja. Oni su vezani za područje u koje pojedinac ili cijela skupina migriraju i potiču, odnosno privlače pojedinca da napusti svoju zemlju. Ti čimbenici su: bolja kvaliteta života, veće mogućnosti za zapošljavanje, veća mogućnost osobnog i profesionalnog razvoja, bolji zdravstveni i socijalni sustav, politička ili vjerska sloboda, poboljšane osobne kvalifikacije (npr. učenje novog jezika), prijatelji i obitelj u odredišnoj zemlji itd.⁴

¹ Migracija (lat. *migratio*) : seoba

² Migracija. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Pristupljeno 10.8.2024. <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/migracija>>.

³ Vidović, Davorko. Tko će živjeti i raditi u Hrvatskoj?, u: Puljiz, Vlado *et al.* Migracije i razvoj Hrvatske . Zagreb: Hrvatska gospodarska komora, 2014., str. 12.

⁴ Miletić, Geran Marko; Peračković, Krešimir; Žanić, Mateo. Ostati ili otići? Prinos analizi socio – kulturnih odrednica migracijskih aspiracija mladih u Vukovarsko – srijemskoj županiji, u: Zbornik radova 2. Međunarodne znanstveno – stručne konferencije: Migracije i i identitet: Kultura , ekonomija, država, Svezak I. – Znanstvena knjiga, Kulturni i demografski aspekti migracija. Zagreb: Institut za migracije i narodnost (IMIN, 2022., str. 151-153.

Danas u svijetu, prema podacima Međunarodne organizacije za migracije (IMO), 281 milijun ljudi ima status migranta.⁵ IMO ističe šest glavnih motivacijskih čimbenika koje ljude potiču na migriranje. To su:⁶

1. Ekonomski čimbenici – privlačnost zemalja koje imaju bolji životni standard, gospodarski rast i veća mogućnost za zapošljavanje.
2. Loše upravljanje zemljom, korupcija, loš obrazovni i zdravstveni sustav.
3. Demografski čimbenici – odnose se na zamjenu radne snage u razvijenim zemljama onom iz nerazvijenih zbog pada stope nataliteta i starenja stanovništva.
4. Čimbenici koji su prouzročeni konfliktima i uskratom temeljnih ljudskih prava i osobnih sloboda.
5. Ekološki čimbenici – poplave, potresi, industrijske katastrofe i sl.
6. Čimbenici povezani s uspostavom transnacionalnih mreža u razvijenim zemljama temeljenih na obiteljskim i rodbinskim zajednicama koji imaju privlačnu snagu za druge.

Iz navedenog je vidljivo da su uzroci migracija različiti pa se migracije s obzirom na razloge mogu se podijeliti na ekonomske (radne), političke, ratne, obrazovne itd.

Jak pokretač mobilnosti su i razlike u plaći. Tradicionalno su imigranti bili niskokvalificirani radnici koji su u razvijenim postindustrijskim državama obavljali opasne i za zdravlje štetne poslove. No, od kraja 20. st. sve je veći priljev visokokvalificiranih radnika. Visokoobrazovani imigranti imaju bolju poziciju na tržištu rada i nezaposlenost među njima je niža nego za radno sposobne migrante, neovisno o državi podrijetla. Međutim, zamjetan je problem kod njihovog prvog zapošljavanja na poslovima na kojima se traži niža razina obrazovanja (tzv. problem „otpada mozgova“).⁷

2.2. Učinci migracija

Migracije stvaraju pozitivne, ali i negativne učinke kako za državu emigracije, odnosno državu podrijetla tako i za državu imigracije, odnosno, državu odredišta.

⁵ World migration report , <https://worldmigrationreport.iom.int/news/world-migration-report-2024-reveals-latest-global-trends-and-challenges-human-mobility> (10.8.2024.)

⁶ Perić, Katarina; Šakić, Vlado. Osvrt na suvremene migracije i njihov odraz na moderni hrvatski identitet, u: Žanić, Mateo *et al.* Suvremene migracije u Republici Hrvatskoj: Uzroci, posljedice i aktualni trendovi. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, 2021., str. 36.

⁷ Vukorepa, Ivana. Migracije i pravo na rad u Europskoj uniji. Zbornik Pravnog fakulteta, 68 (2018), 1, str. 92-93.

Migracije su također, uz prirodno kretanje broja stanovništva (natalitet i mortalitet), najvažniji čimbenik koji utječe na broj stanovnika određenog područja. Negativni učinci migracija za državu emigracije su odljev mladih te odljev visokoobrazovane radne snage. Velik broj emigranata posljedično dovodi do osiromašivanja domaćeg tržišta rada u pojedinim sektorima što može stvoriti ili produbiti probleme u mirovinskom sustavu te onemogućiti stvaranje ključnih preduvjeta na tržištu rada koji bi mogli pokrenuti, uz određene druge mehanizme, gospodarski rast države. Odlazak visokoobrazovane radne snage iz zemlje podrijetla (tzv. odljev mozgova) najčešće pogađa zemlje u razvoju jer visokoobrazovano stanovništvo migrira prema razvijenim zemljama. Pozitivni učinci migracija za zemlju emigracije su smanjenje nezaposlenosti te tzv. pozitivni učinci emigracije u obliku novčanih doznaka. Doznake iz inozemstva predstavljaju novčane transfere koje emigranti šalju izravno svojim obiteljima u zemlji emigracije. Doznake iz inozemstva mogu znatno utjecati na povećanje potrošnje stanovništva ili na povećanje investicija u zemlji, a također mogu utjecati na izravno smanjenje stope siromaštva, a neizravno i na ekonomski rast.⁸

Pozitivni efekti za državu emigracije mogu se vidjeti i u slučajevima kada se osobe koje su odselile, nakon stjecanja određenih znanja i vještina u državi imigracije, ponovno vrate u zemlju podrijetla i na taj način obogate državu emigracije dodatnim znanjem ili investiranjem u projekte i stvaranjem ili širenjem poslovnih projekata u državi iz koje su odselile.⁹

Migracije stvaraju učinke i za državu odredišta, odnosno državu imigracije. U zemljama imigracije emigranti mogu pridonijeti tehnološkom napretku i inovacijama što dovodi do unapređenja proizvodnje i povećanja tehnološke sposobnosti, a sve to na kraju rezultira ekonomskim rastom i boljim životnim standardom. Emigranti u državama odredišta popunjavanju radna mjesta u kojima postoji nedostatak radne snage.¹⁰

Negativni efekti za zemlju imigracije mogu biti nemiri i nesiguran suživot ukoliko se osobe ne prilagode sredini u koju su doselile. Tada se stvara sigurnosna ugroza za domicilno stanovništvo. Također, kada su migranti osobe koje su kulturno, vjerski i etnički veoma

⁸ Baric, Andrija; Jošić, Hrvoje; Ostrički, Petra. Ekonomski efekti suvremene emigracije u Republici Hrvatskoj, u: Zbornik radova 2. Međunarodno znanstveno – stručne konferencije: Migracije i identitet: Kultura, ekonomija, država, Svezak III. Znanstveno – stručna knjiga, Povijesni i suvremeni aspekti migracija. Zagreb: Institut za migracije i narodnost (IMIN), 2022., str. 614-616.

⁹ Trošelj Miočević, Tanja. Uspješno povratništvo: primjeri održivih modela, u: Demografija/iseljavanje/migracije. (urednici: Stjepan Baloban, Gordan Črpić i dr.). Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2021., str.295-304.

¹⁰ Suvremeni migracijski procesi i njihov odraz na Hrvatsku, https://www.pilar.hr/wp-content/images/stories/dokumenti/zbornici/45/Iseljen_knjib_13.pdf (30.7.2024.)

različite od sredine u koju dolaze, tada može doći do narušavanja kulturnog identiteta i veoma je teško i zahtjevno pomiriti različite vrijednosne sustave. Temeljni preduvjet za stabilno i sigurno društvo je dijalog između ljudi koji imaju različita kulturna, politička i svjetnonazorska gledišta.¹¹

2.3. Pravni aspekti radnih migracija

Unutar migracijskih politika razlikujemo imigracijske mjere i integracijske mjere. Imigracijskim mjerama propisuje se ulazak, boravak, zapošljavanje, povratak i deportacija imigranata. Integracijskim mjerama uređuje se način uključivanja imigranata u društvo primitka. Razlikuju se dva osnovna modela imigracijskih politika: useljenički programi te privremeni programi. Useljenički programi su programi koji se temelje na zapošljavanju i promiču prihvata stranih radnika s ciljem njihova dugotrajnog nastanjenja, dok je svrha privremenih programa da se migranti vrate u domovinu. U privremene programe spadaju npr. sezonski programi, programi za radnike u domaćinstvu (npr. „*au pair*“) te sektorsko usmjereno upućivanje radnika.¹²

Integracijske mjere usmjerene su na uključivanje imigranata u društvo i razlikuju se asimilacijske i pluralističke mjere. Asimilacijske mjere su usmjerene prema strancu i njegovoj prilagodbi društvu u koje dolazi, dok su pluralističke mjere usmjerene na izjednačavanje prava imigranata s pravima članova države primitka. Pluralističke mjere nastoje imigrantskim skupinama kao novim etničkim manjinama osigurati pravo na različitost. Kroz povijest, pluralističke politike su nominalno zamijenile asimilacijske politike, no smatra se da je asimilacijski obrazac i dalje u praktičnoj primjeni jer to pokazuju prakse u mnogim zemljama. Neke zemlje koriste mjere kojima testiraju podobnost i sposobnost integracije u državu primateljicu kao što su npr. testovi poznavanja jezika, testovi poznavanja društvenog uređenja, kulture i ostalih znanja.¹³

Smatram da ni jedna integracijska mjera sama za sebe nije dobra ni dovoljna već da se dobra integracija stranih radnika u novo društvo može postići jedino kombinacijom tih mjera.

¹¹ Nimac, Dragan. Migracije i sigurnost – religijski izazovi i perspektive u europskom društvu, u: Zbornik radova 2. Međunarodne znanstveno – stručne konferencije: Migracije i identitet:Kultura, ekonomija, država, Svezak II. Znanstvena knjiga, Sigurnosni i gospodarski aspekti migracija. Zagreb: Institut za migracije i narodnost (IMIN), 2022., str. 100.

¹² Vukorepa, Ivana. Migracije i pravo na rad u Europskoj uniji. *Op.cit.*, str. 93-94.;

Vukorepa, Ivana. Zapošljavanje stranaca u Hrvatskoj. 62. Susret pravnika: zbornik radova. Zagreb: Hrvatski savez udruga pravnika u gospodarstvu, 2024. , str. 243.

¹³ Vukorepa, Ivana. Zapošljavanje stranaca u Hrvatskoj. *Op.cit.*, str. 244.

2.4. Povijesni pregled migracija na području Republike Hrvatske

Hrvatska je, nažalost, tijekom svoje povijesti primarno bila izrazito iseljenička zemlja, a iseljavanje iz zemlje nastavlja se i danas. Iseljavanje je od zadnjih desetljeća 19. stoljeća do danas imalo velik utjecaj na kretanje ukupnog broja stanovništva i na promjene u strukturama stanovništva. Od zadnja dva desetljeća 19. stoljeća do danas ističu se tri velika emigracijska vala iz Hrvatske. Prvi val započeo je 1880-ih i trajao do Prvog svjetskog rata. Drugi val bio je u 1960-ima, dok je treći započeo 1990-ih i, s manjim prekidima, traje sve do danas.¹⁴ „Glede broja iseljenih, radi se o iznimno velikom broju. Prema procjenama, iz Hrvatske se od 1900. do 2018. godine iselilo oko 2,9 milijuna stanovnika. Ako se za isto vremensko razdoblje uzme u obzir broj useljenih, Hrvatska ima negativan saldo migracija – broj iseljenih nadvisuje broj useljenih – za više od 1,5 milijun stanovnika. Dakle, bilo je useljavanja, no ona su samo manjim dijelom nadoknabila iseljavanja. Taj broj treba promatrati s dugoročnim učincima jer naraštaji okrnjeni iseljavanjem nisu samo kratkoročni demografski gubitak, već i dugoročni jer daju manji broj rođenih i to se prenosi iz naraštaja u naraštaj.“¹⁵ Razlozi iseljavanja bili su različiti. Razlozi iseljavanja tokom prvog iseljeničkog vala bili su: usitnjenost seljačkog posjeda, seljačka prezaduženost, odsutnost aktivne razvojne politike na selu, odsutnost industrijske ekspanzije, politički utjecaj. Stanovništvo se najviše selilo iz manje razvijenih područja. Npr. Slavonija je bila poželjno mjesto za život dok je u strukturi hrvatskog gospodarstva prevladavala poljoprivreda. No, od druge polovice 20. stoljeća, donosile su se mjere koje su loše djelovale na razvitak poljoprivrede i ostanak na selu.¹⁶ „U tom masovnom odljevu iz poljoprivrede i nezaposlenosti, od 1961. do 1971. godine iz Hrvatske se iselilo oko 293.000 stanovnika. Detaljna raščlamba pokazuje da je od toga oko 83% otišlo iz seoskih naselja.“¹⁷ Napuštanje sela imalo je negativne posljedice. Selo se populacijski praznilo, a to je pridonijelo ubrzanom snižavanju nataliteta.

Početakom 1980-ih je započela ekonomska kriza i porast nezaposlenosti u Jugoslaviji pa tako i u Hrvatskoj. Ekonomska kriza ispreplela se sa političkom krizom. Nakon toga je započeo i Domovinski rat koji je Hrvatskoj nanio velike izravne i neizravne demografske gubitke. S ratom se produbila i gospodarska kriza te su bijeg od rata i velik porast

¹⁴ Akrap, Anđelko; Ivanda, Krešimir. Najnovija iseljavanja i promjene u demografskim strukturama Hrvatske; u: Socijalno- demografska reprodukcija Hrvatske (urednik Vlado Puljiz). Zagreb: Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo, 2019., str. 26.

¹⁵ *Ibidem*, str.27.

¹⁶ *Ibidem*, str. 27.

¹⁷ *Ibidem*, str.28.

nezaposlenosti doveli do još jednog emigracijskog vala. Između 1991. i 2001. u prekomorske i zapadnoeuropske zemlje otišlo je 200.000 osoba u najvitalnijom životnoj dobi.¹⁸

Trenutno se Hrvatska, nažalost, nalazi u još jednom iseljeničkom valu. „Aktualno iseljavanje iz Hrvatske, po svojoj prostornoj komponenti, može se usporediti s iseljeničkim valom 1960-ih godina. Razlika u odnosu na 1960-e je u veličini i broju naselja koja nestaju. Dok su u bližoj povijesti sela bila ta koja su bilježila najveće gubitke zbog iseljavanja (Akrap, 2004), recentno iseljavanje bolje se može opisati pražnjenjem čitavih županija ili regija (primjerice Slavonije), jer i gradovi bilježe iznimne stope iseljavanja (Ivanda, 2018).“¹⁹ Također, i u ovom iseljeničkom valu ponovno su zahvaćena manje razvijena područja. Predviđanja stručnjaka govore o daljnjem padu broja stanovnika Hrvatske. „Sve varijante projekcija stanovništva govore o padu ukupno broja stanovnika. Srednja varijanta za 2051. godinu navodi 3.270.000 stanovnika. Dok je 2011. godine udio starih 65 i više godina u ukupnom stanovništvu bio 17,7%, do 2051. godine taj će udio porasti gotovo na 30%. Istodobno bi se broj stanovnika u radnoj dobi (od 15. do 64. godine) do 2051. godine mogao smanjiti, u odnosu na stanje 2011. godine, za više od milijun stanovnika. I najnovije projekcije UN-a, pretpostavljajući nešto niži fertilitet, ali i prestanak iseljavanja, iznose podatak da bi Hrvatska 2051. godine trebala imati 3,08 milijuna, a 2061. godine 2,72 milijuna stanovnika.“²⁰ Time je Hrvatska svrstana u jedno od demografski najugroženijih područja u Europi.

Prije pristupanja Hrvatske Europskoj uniji najveći broj emigranata odlazio je u Njemačku, Austriju, Italiju, Ujedinjeno Kraljevstvo i Sloveniju. Nakon pristupanja Hrvatske Europskoj Uniji to su i dalje ostale napoželjnije destinacije s time da su privlačne destinacije za život postale Irska i Švedska i primjetan je porast broja osoba koje odlaze u te države.²¹

Posljedice iseljavanja i dugoročnog niskog fertiliteta već su vidljive, a to su: dugogodišnje smanjivanje ukupnog broja stanovnika, prirodno smanjenje, demografsko starenje, nedostatak radne snage, problem mirovinskog, zdravstvenog i sustava socijalnog osiguranja.²²

¹⁸ *Ibidem*, str.29-30.

¹⁹ *Ibidem*, str.30-31.

²⁰ *Ibidem*, str.37-39.

²¹ Vukorepa, Ivana. Migracije i pravo na rad u Europskoj uniji. *Op.cit.*, str. 89-90.

²² Akrap, Anđelko. Demografski slom Hrvatske: Hrvatska do 2051., Bogoslovska smotra 85 (2015.) 3, str.855.

Promatrajući ove činjenice može se zaključiti da je iseljavanje iz zemlje jedna konstanta i da se Hrvatska nalazi u demografski izuzetno nepovoljnoj situaciji. No, istodobno dok traje iseljavanje, s druge strane postoji i nedovoljan broj radne snage. Moglo bi se reći da se Hrvatska nalazi u jednoj paradoksalnoj situaciji. Hrvati iseljavaju u razvijenije zemlje tragajući za boljim životom, dok s druge strane stranci taj isti bolji život traže kod nas, u Hrvatskoj.

Negativni učinci demografskog problema mogli bi se ublažiti kad bi postojala volja i promišljena strategija za rješavanjem ovog pitanja. Neki demografi (npr. Stjepan Šterc, Monika Komušanac) predlažu revitalizacijske modele. Šterc predlaže klasičnu populacijsku politiku koja potiče rodnost te selektivni imigracijski revitalizacijski model.²³ S obzirom na višestoljetno iseljavanje Hrvata, mnogobrojni demografi, kao jedno od rješenja za budući demografski oporavak Hrvatske vide u povratnim migracijama, odnosno u povratku hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka.²⁴ „Hrvatska se kao apsolutno malobrojna populacija suočava s velikom demografskom destrukcijom s dosegom izumiranja pa i mogućnošću nestajanja. Velika silina prirodnog pada stanovništva i neselektivna stihijska imigracija dovode Hrvatsku do početka zamjene stanovništva i općenito pitanja demografskog opstanka. Političko prihvaćanje demografske revitalizacije kao nemoguće misije, zakon šutnje i mirnoće promatranja te odmak od hrvatskih strateških potreba u nastavku znači poput predaje.“²⁵

Smatram da bi se svakako više pozornosti, na svim razinama društva, trebalo posvetiti donošenju konkretnih mjera u vidu poboljšanja trenutne demografske situacije u Hrvatskoj. Stanovništvo je temeljni resurs i nositelj razvoja u svakom smislu. Bilo bi korisno kada bi postojala politička volja za rješavanjem ovog važnog problema i kada bi se donijele prikladne mjere koje bi u društvu zaista pokrenule promjene na bolje, a ne ostajale samo mrtvo slovo na papiru.

²³ Razgovor s dr.sc.S.Štercom: Demografska obnova nije utopija: za nju je potrebna politička volja i povratak znanstvenoj logici, <https://www.hkv.hr/izdvojeno/komentari/d-dijanovi/44111-d-dijanovic-demografska-obnova-hrvatske-mogucnost-ili-utopija-i.html> (16.8.2024.)

²⁴ Ćorić, Žana. Institucionalna podrška povratnicima i potomcima hrvatskih iseljenika: iskustva i perspektive. u: Demografija/iseljavanje/migracije (urednici: Stjepan Baloban, Gordan, Črpić i dr.). Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2021., str. 295-304.

²⁵ Razgovor s dr.sc.S.Štercom: Demografska obnova nije utopija: za nju je potrebna politička volja i povratak znanstvenoj logici, <https://www.hkv.hr/izdvojeno/komentari/d-dijanovi/44111-d-dijanovic-demografska-obnova-hrvatske-mogucnost-ili-utopija-i.html>, (16.8.2024.)

3. TRŽIŠTE RADA U HRVATSKOJ

Negativni demografski trendovi i depopulacijski procesi uzrokuju velike promjene u svim javnim sustavima pa tako i u radno–ekonomskom sektoru što se ogleda kroz nedostatak kvalificirane radne snage. Jedan od osnovnih pokazatelja tržišta rada u Hrvatskoj je smanjivanje radnoga potencijala domicilnoga stanovništva. Izuzetno negativni demografski trendovi odrazili su se na smanjivanje potencijala domicilnoga stanovništva u radnoj dobi.²⁶

Hrvatsko tržište rada također karakterizira neusklađenost obrazovnog sustava sa stvarnim potrebama tržišta rada. Poslodavci prilikom traženja radnika s odgovarajućom spremom i vještinama veoma teško pronalaze odgovarajući kadar za zapošljavanje. Sustav obrazovanja trebao bi pratiti potrebe tržišta rada jer ukoliko postoji neusklađenost kao na našem tržištu rada tada se javlja ili manjak ili višak radnika u pojedinim djelatnostima, a to onda kao posljedicu stvara porast opće nezaposlenosti među domicilnim stanovništvom i/ili nedostatak radne snage koji se nadoknađuje „uvozom“ stranih radnika.²⁷

Velik problem domaće ekonomije je i visoka nezaposlenost mladih. Razlozi za nezaposlenost mladih leže u činjenici da mladi imaju nedostatak iskustava, znanja i vještina, odnosno nedostaju im kompetencije koje poslodavci smatraju poželjnim i zbog kojih radije zapošljavaju radnike koji već imaju potrebno iskustvo i znanje. Zakonska regulativa također može poslodavce odvratiti od zapošljavanja mladih, npr. stroge regulative o probnim rokovima i otpuštanju radnika. Dugoročne posljedice nezaposlenosti mladih utječu i na ekonomiju, ali i cjelokupno društvo. Ekonomske posljedice za pojedinca vidljive su u njegovu osiromašenju kroz gubitak prihoda. Nedostatak prihoda smanjuje kupovnu moć pojedinca, a to posljedično djeluje na pad prihoda u različitim sektorima gospodarstva. Nezaposlenost mladih također utječe na odgađanje zasnivanja obitelji i daljnji pad nataliteta u ionako lošoj demografskoj situaciji. Osim toga, mladi ljudi će odseliti iz Hrvatske i potražiti svoje mjesto pod suncem u nekoj drugoj državi. Odlaskom vitalnih mladih generacija država gubi neprocijenjivu vrijednost za svoje gospodarstvo. Također nezaposlenost mladih za državu znači smanjenje poreznih obveznika što direktno utječe na smanjene državnih prihoda.²⁸

²⁶ Komušanac, Monika. Recentna imigracija radne snage u Hrvatsku: razmjeri, trendovi, obilježja. Zagreb: Migracijske i etničke teme, 2023., str. 197.

²⁷ *Ibidem*, str.198.;

Tržište rada i obrazovni sustav u neskladu , <https://www.poslovni.hr/domace/trziste-rada-i-obrazovni-sustav-u-neskladu-159340> (12.8.2024.)

²⁸ Bilić, Nikolina; Jukić, Marijana. Nezaposlenost mladih - ekonomski, politički i socijalni problem s dalekosežnim posljedicama za cjelokupno društvo. Pravni vjesnik, 30(2), 2014., str.493-494.; Zašto u Hrvatskoj i

4. PRAVNA REGULATIVA RADA STRANACA U HRVATSKOJ KROZ POVIJEST DO DANAS

U svrhu zapošljavanja stranaca države propisuju različite uvjete. Za praktičnu primjenu odlučne su definicije stranca i državljanstva sukladno pozitivnom pravu države zaposlenja – države primateljice. S obzirom na to da migracije mogu biti problem i za državu imigracije i za državu emigracije, države su počele provoditi svoje politike zapošljavanja te uvoditi imigracijske i emigracijske mjere. Također, zbog nezaposlenosti i konkurencije povoljnije radne snage države često postavljaju posebne uvjete za rad stranaca kao što su npr. sustav kvota, dozvola boravka, radna dozvola, dozvola nastanjanja. U pozitivnom pravu postoje različita rješenja i njihove kombinacije poput režima dozvola boravka i rada, režima zabrane zapošljavanja stranaca na određenim poslovima, režima prioriteta u zapošljavanju domaće radne snage.²⁹

Pravni okvir kojim Hrvatska trenutno regulira rad stranaca čine Ustav³⁰, zatim dva opća zakona: Zakon o radu³¹ i Zakon o suzbijanju diskriminacije³² te posebni zakoni. Strani državljani i osobe bez državljanstva, u skladu s odredbom čl. 23. st.2. ZR-a, mogu se u Hrvatskoj zaposliti samo pod posebnim uvjetima koji su propisani zakonom. Ti uvjeti propisani su u nekoliko zakona: Zakonu o strancima³³, Zakonu o državljanima država članica Europskog gospodarskog prostora i članovima njihovih obitelji (ZDDČEGPČO)³⁴ te Zakonu o upućivanju radnika u Republiku Hrvatsku i prekograničnoj provedbi odluka o novčanoj kazni (ZUR)³⁵ koji je relevantan ne samo za upućivanje radnika iz država EGP -a i Švicarske nego i za upućivanje radnika iz trećih država.³⁶

Hrvatska je rad državljanina trećih zemalja od 2003. do 2020. temeljila na tzv. sustavu kvota. Kgotni sustav radnih dozvola provodio se na temelju Zakona o strancima iz 2003.,

dalje gotovo petina mladih – ne radi?, <https://lidermedia.hr/biznis-i-politika/zasto-u-hrvatskoj-i-dalje-gotovo-petina-mladih-ne-radi-157329> (12.8.2024.)

²⁹ Vukorepa, Ivana. Zapošljavanje stranaca. u: Radni odnosi u Republici Hrvatskoj (urednik: Željko Potočnjak). Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu i Organizator, 2007. str. 893.

³⁰ Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14)

³¹ Zakon o radu (NN 93/14, 127/17, 98/19, 151/22, 46/23, 64/23)

³² Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08, 112/12)

³³ Zakon o strancima (NN 133/20, 114/22, 151/22) – dalje kao ZS

³⁴ Zakon o državljanima država članica Europskog gospodarskog prostora i članovima njihovih obitelji (NN 66/19, 53/20, 144/20, 114/22)

³⁵ Zakon o upućivanju radnika u Republiku Hrvatsku i prekograničnoj provedbi odluka o novčanoj kazni (NN 128/20, 114/22)

³⁶ Prema: Vukorepa, Ivana. Zapošljavanje stranaca u Hrvatskoj. *Op.cit.*, str. 246.

Zakona o strancima iz 2007. i Zakona o strancima iz 2011.. Od siječnja 2021. na snazi je novi Zakon o strancima i sustav kvota za reguliranje rada državljana trećih zemalja zamijenjen je novim sustavom koji se temelji na tzv. testu tržišta rada.³⁷ Sustav kvota koji je ograničavao broj stranih radnika nije bio prilagođen zahtjevima i potrebama tržišta rada zato jer poslodavcima nije omogućavao angažiranje odgovarajućeg broja radnika u trajanju koje je bilo potrebno. Novi sustav tzv. testa tržišta rada trebao bi biti fleksibilniji i prilagođeniji potrebama koje trenutno postoje na tržištu rada.³⁸ U nastavku su prikazane bitne značajke zakona koji su regulirali zapošljavanje rada stranaca u Hrvatskoj od njezinog osamostaljenja do danas.

4.1. Zakon o zapošljavanju stranaca iz 1992.

Republika Hrvatska je svoj poseban zakon kojim je uređivala pitanje zapošljavanja stranaca donijela davne 1992. godine i zvao se Zakon o zapošljavanju stranaca³⁹. Prije tog zakona na snazi je bio Zakon o uslovima za zasnivanje radnih odnosa sa stranim državljanima. On je na snazi bio samo godinu dana i u ustavnopravni poredak RH bio je preuzet Zakonom o preuzimanju saveznih zakona iz područja radnih odnosa i zapošljavanja.⁴⁰

Prema Zakonu o zapošljavanju stranaca iz 1992., stranac se u Hrvatskoj nije mogao zaposliti niti raditi bez radne dozvole. Radne dozvole za strance izdavao je Zavod za zapošljavanje, a dozvola se izdavala se na razdoblje od godinu dana. Bilo je propisano da se radna dozvola može izdati strancu pod uvjetom da u evidenciji Zavoda za zapošljavanje nema osoba koje ispunjavanju uvjete koje poslodavac zahtijeva za zasnivanje radnog odnosa. Također, poslodavac je mogao zahtijevati i posebne uvjete za zasnivanje radnog odnosa pa okolnost da u evidenciji Zavoda za zapošljavanje ima osoba iste stručne spreme, nije značilo da nije bio ispunjen uvjet za izdavanje radne dozvole.⁴¹

³⁷ Butković, Hrvoje; Rukavina, Ivana; Samardžija, Višnja. Strani radnici u Hrvatskoj: Izazovi i mogućnosti za gospodarski i društveni razvoj, Zagreb: Institut za razvoj i međunarodne odnose, 2022., str. 10.

³⁸ Butković, Hrvoje; Rukavina, Ivana; Samardžija, Višnja. Strani radnici u Hrvatskoj: Izazovi i mogućnosti za gospodarski i društveni razvoj, *Op.cit.*, str. 50.

³⁹ Zakon o zapošljavanju stranaca iz 1992. (NN 19/92, 33/92, 89/92, 26/93, 52/94)

⁴⁰ Dropulić, Julijano. Pravno uređenje stranaca u Republici Hrvatskoj. Pravo i porezi, 17(2008), 7, str.7.

⁴¹ Zakon o zapošljavanju stranaca iz 1992 (NN 19/92, 33/92, 89/92, 26/93, 52/94)

4.2. Zakon o strancima iz 2003.

Zakon o strancima⁴² stupio je snagu 17. srpnja 2003., a počeo se primjenjivati 1. siječnja 2004. Njime je bio propisan postupak za izdavanje radnih i poslovnih dozvola.⁴³

4.3. Zakon o strancima iz 2007.

Hrvatska je 13. srpnja 2007. donijela novi Zakon o strancima⁴⁴ koji je stupio na snagu 1. siječnja 2008. godine. Cilj ovog novog zakona bio je otkloniti dileme i nejasnoće u primjeni dotadašnjih propisa koji su uređivali statusna pitanja stranaca u Hrvatskoj te ga uskladiti sa pravnom stečevinom Europske Unije. Pojedina rješenja u prethodnom ZS nisu bila kompatibilna sa standardima kojima se uređivala problematika stranaca u Europskoj uniji, a u praksi su se često javljale dileme o proceduri i zakonom obveznim postupcima te dokumentima i odobrenjima koje su stranci morali prikupiti pri ulasku u Hrvatsku. Zbog tih razloga, pristupilo se većim izmjenama ZS-a. Kao rezultat tih izmjena bio je novi ZS koji je, na odgovarajući način, uz uvažavanje specifičnog socijalnog i ekonomskog stanja u RH, bio usklađen sa pravnom stečevinom EU, čime je Hrvatska ujedno ispunila obveze preuzete Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju. Novim ZS-a Hrvatska je morala osigurati potpunu jednakost prema radnicima koji su hrvatski državljani i prema radnicima koji su državljani zemalja članica, pod uvjetom da su zakonito zaposleni na teritoriju RH da bi se pod jednakim uvjetima u svim državama članicama Unije omogućila sloboda kretanja radnika. Ta jednakost odnosila se na uvjete rada, plaću i otpuštanje s posla.⁴⁵

4.4. Uvjeti za rad stranaca u Hrvatskoj prema Zakonu o strancima iz 2007.

U pravilu, stranci su u Hrvatskoj mogli raditi na temelju radne ili poslovne dozvole, pod uvjetom da im je prethodno bio odobren privremeni boravak. Osnovna razlika između radne i poslovne dozvole bila je u tome što se na temelju radne dozvole stranac mogao zaposliti i biti u radnom odnosu kod poslodavca u Hrvatskoj, odnosno obavljati rad za drugoga (tzv. nesamostalni rad), dok je s druge strane, stranac koji je dobio poslovnu dozvolu mogao u Hrvatskoj poslovati putem obrta, slobodnog zanimanja ili trgovačkog društva (tzv. samostalan rad). Iznimno, u zakonom određenim slučajevima, stranci su u Hrvatskoj mogli raditi i bez prethodno pribavljene radne ili poslovne dozvole. Zakon je uveo i kategoriju

⁴² Zakon o strancima iz 2003. (NN 109/03, 182/04, 115/05, 79/07)

⁴³ Dropulić, Julijano. Pravno uređenje stranaca u Republici Hrvatskoj. *Op.cit.*, str. 8.

⁴⁴ Zakon o strancima iz 2007. (NN 79/07, 36/09)

⁴⁵ Orlić-Zaninović, Senka. Kretanje, boravak i rad stranaca prema novom Zakonu o strancima, u: Bogdanović, T. et al. Upravno pravo - aktualnosti upravnog sudovanja i upravne prakse, Zagreb: Inženjerski biro, 2008., str.73-74.

zajamčenih minimalnih prava koja su se odnosila na propisano najduže trajanje radnog vremena, najkraće trajanje plaćenog godišnjeg odmora, najnižu plaću, zaštitu na rad, zabranu diskriminacije.⁴⁶

4.4.1. Radna dozvola za obavljanje nesamostalnog rada

Radna dozvola je dozvola koja je bila potrebna strancu za obavljanje nesamostalnog rada i izdavala se na zahtjev poslodavca koji je namjeravao stranca zaposliti.⁴⁷

Prema čl. 118. ZS-a Vlada RH utvrđivala je godišnju kvotu radnih dozvola najkasnije do 31. listopada tekuće godine za sljedeću godinu i to za produženje već izdanih radnih dozvola i za novo zapošljavanje. Godišnja kvota radnih dozvola utvrđivala se u skladu s migracijskom politikom i stanjem na tržištu rada. Njome su se utvrđivale djelatnosti i zanimanja u kojima se dopuštalo zapošljavanje te broj radnih dozvola za svaku od djelatnosti i zanimanja. Prijedlog godišnjih kvota radnih dozvola izrađivalo je ministarstvo nadležno za rad na temelju mišljenja Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske obrtničke komore i predstavnika socijalnih partnera.⁴⁸

Zakonom je bilo izričito propisano da stranac u Hrvatskoj može raditi samo na onim poslovima za koje mu je izdana radna dozvola, odnosno kod onog poslodavca s kojim je na temelju radne dozvole zasnovao radni odnos, dok s druge strane poslodavac može zaposliti stranca samo na onim poslovima za koje mu je izdana radna dozvola.⁴⁹

4.4.2. Poslovna dozvola za obavljanje samostalnog rada

Poslovna dozvola je bila dozvola koju je morao imati stranac koji je namjeravao obavljati samostalan rad u Hrvatskoj. Za razliku od radne dozvole koja je osnova da stranac može biti u radnom odnosu kod poslodavca u RH, stranac je na temelju poslovne dozvole mogao u RH poslovati putem vlastite registrirane djelatnosti. Poslovna dozvola izdavala se strancu koji je imao registriran obrt ili slobodno zanimanje, koji je vodio poslove u registriranom vlastitom trgovačkom društvu ili pravnoj osobi u kojoj je imao većinski udio.

⁴⁶ Rašić, Nino. Rad stranaca u Republici Hrvatskoj. *Financije i porezi*, 12(2006), str. 114;

⁴⁷ Dropulić, Julijano. Pravno uređenje stranaca u Republici Hrvatskoj. *Op.cit.*, str.8
Vukorepa, Ivana. Zapošljavanje stranaca. *Op.cit.*, str. 897.

⁴⁸ Čl.118. Zakona o strancima iz 2007 (NN 79/07, 36/09)

⁴⁹ Čl.127. Zakona o strancima iz 2007 (NN 79/07, 36/09)

Poslovna dozvola mogla se izdati i strancu koji je pružao usluge u ime inozemnog poslodavca i koji je ispunjavao ostale uvjete za izdavanje odobrenja za privremeni boravak.⁵⁰

4.5. Zakon o strancima iz 2011.

Najznačajnija izmjena koju je uveo Zakon o strancima⁵¹ iz 2011. bila je ukidanje razlike između radne dozvole, odnosno dozvole za obavljanje ovisnog, nesamostalnog rada i poslovne dozvole, odnosno dozvole za obavljanje neovisnog, samostalnog rada. Zakonom je uvedena jedinstvena dozvola za boravak i rad. I dalje je na snazi ostao sustav kvota.⁵²

4.6. Zakon o strancima iz 2020. i ukidanje sustava kvota

Od siječnja 2021. na snazi je novi Zakon o strancima⁵³ koji je donio veliku novost u pogledu zapošljavanja državljana trećih zemalja na području RH. Prethodni sustav kvota zamijenjen je novim sustavom koji se temelji na tzv. testu tržišta rada.⁵⁴

Sustavom kvota nisu bili zadovoljni poslodavci jer nije odgovarao njihovim potrebama, odnosno onemogućavao im je angažiranje odgovarajućeg broja radnika koji su im bili potrebni. S druge strane sindikati su bili ti koji su podržavali stari sustav koji je bio utemeljen na kvotama jer su bili zabrinuti za domaću radnu snagu i moguću zlouporabu uvjeta u kojima bi radili državljanima trećih zemalja. Na kraju je ipak sustav kvota zamijenjen liberalnijim i fleksibilnijim koji više odgovara potrebama na tržištu rada.⁵⁵

⁵⁰ Rašić, Nino. Rad stranaca u Hrvatskoj. *Op.cit.*, str. 118.

⁵¹ Zakon o strancima iz 2011. (NN 130/11, 74/13)

⁵² Vukorepa Ivana. Zapošljavanje stranaca u Hrvatskoj. *Op.cit.*, str. 251

⁵³ Zakon o strancima iz 2020. (NN 133/20, 114/22, 151/22)

⁵⁴ Butković, Hrvoje; Rukavina, Ivana; Samardžija, Višnja. Strani radnici u Hrvatskoj: Izazovi i mogućnosti za gospodarski i društveni razvoj, *Op.cit.*, str. 50-51.

⁵⁵ *Ibidem.*

5. STATISTIČKI POKAZATELJI

U nastavku je prikazano kolike su bile godišnje kvote dozvola za strane radnike, kvote za novo zapošljavanje, kvote za produženje već izdanih dozvola te kvote za sezonsko zapošljavanje (Tablica br.1 : Ukupan broj izdanih radnih dozvola od 2007. – 2020.).⁵⁶

Godina	Kvote za novo zapošljavanje	Kvote za produženje	Kvote za sezonski rad	Ukupno
2007	2613	2000	0	4613
2008	5897	2500	0	8397
2009	4267	3200	410	7877
2010	928	6000	20	6948
2011	566	4734	0	5300
2012	988	3000	0	3988
2013	289	2000	40	2329
2014	256	2000	0	2256
2015	215	1500	15	1730
2016	2300	800	15	3115
2017	5211	1800	15	7026
2018	21210	9000	540	30750
2019	41810	15000	6540	63350
2020	64604	25000	12770	102374

⁵⁶ a) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote radnih dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2007., <https://sredisnjikatalogrh.gov.hr/srce-arhiva/263/26986/www.nn.hr/clanci/sluzbeno/2007/1031.htm>, (10.7.2024.); b) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote radnih dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2008., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_12_130_3715.html, (10.7.2024.); c) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote radnih dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2009., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_02_21_464.html, (10.7.2024.); d) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote radnih dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2010., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_12_150_3663.html, (10.7.2024.); e) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote radnih dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2011., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_02_19_366.html, (10.7.2024.); f) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2012., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_02_25_641.html, (10.7.2024.); g) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote dozvola za zapošljavanje stranaca za 2013. godinu, <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/odluka-o-utvr%4%91ivanju-godisnje-kvote-dozvola-za-zaposljavanje-stranaca-za-2013-godinu-14637>, (10.7.2024.); h) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2014., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_12_151_3188.html, (10.7.2024.); i) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2015., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_12_151_2835.html, (10.7.2024.); j) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote stranaca za kalendarsku godinu 2016., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_04_39_1027.html, (10.7.2024.); k) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2017., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_12_118_2589.html, (10.7.2024.); l) Odluka o izmjenama Odluke o utvrđivanju godišnje kvote dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2018., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_08_71_1455.html, (10.7.2024.); m) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2019., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_12_116_2310.html (10.7.2024.); n) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2020., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_11_113_2271.html, (10.7.2024.)

Iz tablice br.1. može se zaključiti da je nakon 2016. došlo do znatnog povećanja ukupne godišnje kvote radnih dozvola (u što je bilo uračunato i produljivanje već izdanih radnih dozvola) i to svake godine sve većim brojem.

Kroz godine na domaćem tržištu rada sve je više do izražaja dolazio problem nedostatka radne snage u pojedinim sektorima i zato je dolazilo do povećanja godišnjih kvota za strane radnike. Nedostatak radnika posebno je bio vidljiv u sektoru graditeljstva, turizma i ugostiteljstva, ali i zdravstva. Hrvatska je 2013. postala punopravna članice Europske Unije. Osim slobode roba i kapitala, jedan od najvažnijih dio temelja europskog zajedništva je i sloboda kretanja radnika te sloboda poslovnog nastana i sloboda pružanja usluga. Od 2014. odluke o utvrđivanju godišnjih kvota za zapošljavanje stranaca koje donosi Vlada RH odnose se samo na državljane trećih zemalja, odnosno na državljane onih zemalja koje nisu članice Europske unije, odnosno Europskog gospodarskog prostora (uz 27 članica Europske unije članice EGP-a su i Kneževina Lihtenštajn, Kraljevina Norveška i Republika Island) i Švicarske Konfederacije.⁵⁷ „Podaci Eurostata pokazuju da se broj iseljenika iz RH postupno povećava od pristupanja Hrvatske Uniji. Ovisno o izvoru, procjenjuje se da je nakon pristupanja RH EU–i Hrvatsku napustilo između 200 do 250 000 ljudi. Može se primijetiti da se RH konstantno suočava s ozbiljnim egzodusom stanovnika Hrvatske koji ne uspijeva biti kompenziran s potrebnim priljevom imigranata.“⁵⁸ Prema tome, iseljavanje stanovništva iz Hrvatske postao je ozbiljan problem koji utječe na nedostatak radne snage i zbog kojeg je Hrvatska iz godine u godinu bila primorana povećavati kvote za zapošljavanje stranaca.

Osim iseljavanja stanovništva iz Hrvatske, na cjelokupnu gospodarsku situaciju na tržištu rada u Hrvatskoj negativno utječe i niski natalitet. Hrvatska, nažalost, zadnjih godina bilježi sve veću brojku negativnog prirodnog priraštaja koja je rezultat vrlo niske stope nataliteta i uglavnom stabilne stope mortaliteta što je vidljivo iz podataka Državnog zavoda za statistiku i može se vidjeti iz slijedeće tablice (Tablica br.2. Prirodno kretanje stanovništva od 2013. do 2022.).⁵⁹

⁵⁷ Žic, Inga. Rad stranaca u Republici Hrvatskoj od 1.srpnja 2013.tj. od ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju. Radno pravo, 3(2013), str. 18-19.

⁵⁸ Šimić Banović, Ružica; Prskalo, Marija Elena; Troskot, Zara. Ključne odrednice iseljavanja visokokvalificiranog stanovništva: Slučaj Hrvatske s komparativnim osvrtom na nove članice EU. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 4(2019), 56, str.884.

⁵⁹ Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2022., <https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58059> (3.8.2024.)

	Živorodeni	Umrli	Prirodni prirast
2013.	39 939	50 386	-10 447
2014.	39 566	50 839	-11 273
2015.	37 503	54 205	-16 702
2016.	37 537	51 542	-14 005
2017.	36 556	53 477	-16 921
2018.	36 945	52 706	-15 761
2019.	36 135	51 794	-15 659
2020.	35 845	57 023	-21 178
2021.	36 508	62 712	-26 204
2022.	33 883	56 979	-23 096

Loša demografska situacija u Hrvatskoj i iseljavanje radno sposobnog stanovništva iz Hrvatske doveli su do toga da Hrvatskoj konstantno nedostaje radne snage. Iz tablice je vidljivo da je zadnje tri godine (2018., 2019., 2020.) dok je na snazi bio kvotni sustav došlo do znatnog povećanja kvota za strane radnike.

Glavni inicijator rasprava o nedostatku radne snage bila je Hrvatska udruga poslodavaca koja je tražila povećanje broja kvota za strane radnike. Iako se prije donošenja odluke o godišnjim kvotama moralo provesti niz aktivnosti koje su uključivale analizu iskorištenosti dozvola, analizu postojeće strukture nezaposlenih osoba i osoba raspoloživih za rad te analizu za potrebom radnika u određenim sektorima, mišljenja udruge poslodavaca i s druge strane sindikata o rješavanju tog krucijalnog pitanja često nisu bila podudarna. Sindikati nisu podržavali prijedloge kvota za zapošljavanje stranaca te su ukazivali na činjenicu da se najveće kvote predlažu u onim sektorima u kojima se često isplaćuje minimalna ili vrlo niska plaća. Također, sindikati su smatrali da se problem nedostataka radne snage ne može riješiti „uvozom“ stranih radnika u Hrvatskoj, već da se tom problemu mora pristupiti na drugi način, odnosno usklađivanjem hrvatskog sustava obrazovanja i osposobljavanja u skladu s potrebama tržišta rada.⁶⁰

Dok se prethodnih godina nedostatak radne snage, ponajprije u sektoru graditeljstva i turizma, ali i u ostalim sektorima u Hrvatskoj popunjavao radnom snagom iz država bivše

⁶⁰ Vajda, Alan. Odluka o utvrđivanju godišnje kvote dozvola za zapošljavanje stranaca za 2018.godinu, Radno pravo, 2018, str. 72-73.

Jugoslavije, najviše iz Bosne i Hercegovine, Srbije i Sjeverne Makedonije, ti bazeni radne snage su se počeli ubrzano prazniti. Lokalno stanovništvo otišlo je za boljim i plaćenijim poslovima na radna mjesta u zapadnu Europu. Zato u Hrvatsku, posljednjih nekoliko godina, sve više useljenika dolazi iz dalekih zemalja kao što su Nepal, Bangladeš, Indija i sl.⁶¹

6. OSNOVNI REŽIMI RADA STRANACA U HRVATSKOJ DE LEGE LATA

S obzirom na pravni temelj, rad stranaca u Hrvatskoj možemo podijeliti na četiri osnovna režima.⁶² Tako razlikujemo:

- Rad stranaca uz posebnu dozvolu za boravak i rad
- Rad stranaca uz potvrdu o prijavi rada
- Rad stranaca bez posebne dozvole
- Rad stranaca na temelju izjave o upućivanju

6.1. Rad stranaca uz posebnu dozvolu za boravak i rad

U pravilu, strancima je za rad u Hrvatskoj potrebna posebna dozvola za boravak i rad, a ta dozvola može se izdati na dva načina. Prvi način je izdavanje dozvole za boravak i rad uz provođenje testa tržišta rada, a drugi način je izdavanje dozvole za boravak i rad bez provođenja testa tržišta rada.⁶³

6.1.1. Postupak za izdavanje dozvole za boravak i rad

Zahtjev za izdavanje dozvole za boravak i rad može podnijeti stranac (državljanin treće zemlje) ili poslodavac (uključujući i agenciju za privremeno zapošljavanje) u policijskoj upravi odnosno policijskoj postaji prema mjestu namjeravanog boravka ili rada državljanina treće zemlje ili sjedištu poslodavca.⁶⁴ Za odlučivanje o zahtjevu za izdavanje dozvole za boravak i rad nadležno je u prvom stupnju Ministarstvo putem policijske uprave odnosno policijske postaje koje je dužna donijeti rješenje u roku od 15 dana od dana podnošenja

⁶¹ Bejaković, Predrag. Imigracijska strategija i što treba učiniti u lakšem prihvaćanju stranih radnika. *Radno pravo*, 9(2023), str. 64

⁶² Podjela prema: Vukorepa Ivana. Zapošljavanje stranaca u Hrvatskoj. *Op.cit.*, str. 247-248.

⁶³ Vajda, Alan. Novine novog Zakona o strancima. *Pravo u gospodarstvu*, 60(2021),1, str. 100

⁶⁴ Čl. 90. Zakona o strancima (trenutno važeći: NN 133/20, 114/22, 151/22) – dalje kao ZS

urednog zahtjeva.⁶⁵ Protiv rješenja nije dopuštena žalba, ali se o odbijanju dozvole za boravak i rad može pokrenuti upravni spor.⁶⁶

Zakon o strancima čl. 88 izričito je propisao da državljanin treće zemlje u Hrvatskoj može raditi samo na onim poslovima za koje mu je izdana dozvola za boravak i rad i samo kod onog poslodavca za kojeg mu je izdana dozvola za boravak i rad, dok je s druge strane za poslodavca također propisano da poslodavac može zaposliti državljanina treće zemlje samo na onim poslovima za koje mu je izdana dozvola za boravak i rad.

Dozvola za boravak i rad državljaninu treće zemlje izdaje se na vrijeme koje mu je potrebno za obavljanje posla, odnosno na vrijeme na koji je sklopljen ugovor o radu, ali najduže na godinu dana.⁶⁷

6.1.2. Izdavanje dozvole za boravak i rad stranaca uz test tržišta rada

Otkada je od siječnja 2021. na snazi novi Zakon o strancima, dotadašnji tzv. kvotni sustav koji je regulirao rad državljanina trećih zemalja zamijenjen je novim sustavom koji se temelji na testu tržišta rada. Prema tom novom sustavu poslodavci koji žele zaposliti državljane trećih zemalja dužni su, prije podnošenja zahtjeva za izdavanje dozvola za boravak i rad, zatražiti provedbu testa tržišta rada kod područne službe, odnosno ureda Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Test tržišta rada obuhvaća provjeru stanja u evidenciji nezaposlenih osoba i postupak posredovanja u cilju zapošljavanja radnika s nacionalnog tržišta rada. Cilj koji test tržišta rada treba ostvariti je potvrda da u Hrvatskoj nema nezaposlenih državljanina Hrvatske ili državljanina Europske Unije koji ispunjavaju zahtjeve poslodavaca.⁶⁸ Da bi se mogla izdati dozvola za boravak i rad, osim testa tržišta rada potrebno je i pozitivno mišljenje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.⁶⁹

Područna služba, odnosno ured Hrvatskog zavoda za zapošljavanje dužan je o rezultatu testa tržišta rada izvijestiti poslodavca u roku od 15 dana od traženja poslodavca.⁷⁰ Ukoliko test tržišta rada pokaže da u evidenciji nezaposlenih osoba nema raspoloživih osoba koje ispunjavaju zahtjeve poslodavca za zapošljavanje ili da se njegovi zahtjevi ne mogu ni

⁶⁵ Čl. 91. st. 1. ZS-a

⁶⁶ Čl. 91. st. 2. ZS-a

⁶⁷ Čl. 91. st. 3. ZS-a

⁶⁸ Butković, Hrvoje; Rukavina, Ivana; Samardžija, Višnja. Strani radnici u Hrvatskoj: Izazovi i mogućnosti za gospodarski i društveni razvoj, *Op.cit.*, 2022., str.10.

⁶⁹ Čl.99. st.1. ZS-a

⁷⁰ Čl. 98. st.4. ZS-a

ispuniti migracijama nezaposlenih osoba u zemlji tada poslodavac, u roku od 90 dana od zaprimanja obavijesti o rezultatu testa tržišta rada, može zatražiti dozvolu za boravak i rad.⁷¹

6.1.3. Izdavanje dozvole za boravak i rad bez testa tržišta rada

Zakon propisuje iznimku kada nije potrebno provoditi test tržišta rada, no kada je i dalje potrebno pozitivno mišljenje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Riječ je o deficitarnim zanimanjima na području RH. Prema čl.101. Zakona o strancima, Upravno vijeće Hrvatskog zavoda za zapošljavanje donosi odluku o zanimanjima za koje poslodavac nije dužan zatražiti provedbu testa tržišta rada i to na temelju stanja na nacionalnom, regionalnom i lokalnom tržištu rada u pogledu broja i strukture nezaposlenih osoba te potreba pojedinih gospodarskih djelatnosti. Kriteriji na temelju kojih Zavod procjenjuje stanje i potrebe na tržištu rada su: zanimanja koja nedostaju na nacionalnom, regionalnom i lokalnom tržištu rada, a ne mogu se nadomjestiti migracijama u zemlji, zatim provedba strateških i investicijskih projekata te druge okolnosti važne za gospodarski rast i održivi razvoj.⁷²

Prema Listi deficitarnih zanimanja za 2024. godinu najdeficitarnija zanimanja sa srednjom stručnom spremom su u sektoru graditeljstva, prerađivačkoj industriji, zdravstvu, djelatnosti popravka motornih vozila, djelatnosti pripreme i usluživanja hrane te prijevozu i distribuciji, dok je sa višom i visokom stručnom spremom najveći manjak stručnjaka za matematiku, fiziku, elektrotehniku, strojarstvo, građevinu, medicinu i farmaciju. Iz godine u godinu lista deficitarnih zanimanja je jako slična i nema nekih značajnih odstupanja.⁷³

Osim ove liste sa deficitarnim zanimanjima kada nije potrebno provesti test tržišta rada, ali je i dalje potrebno pribaviti pozitivno mišljenje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, postoje situacije kada nije potrebno provoditi test tržišta rada niti imati pozitivno mišljenje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

Test tržišta rada ni pozitivno mišljenje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje nije potrebno kada se produljuje dozvola za boravak i rad za istog poslodavca i istog radnika. Takav zahtjev za produljenje dozvole za boravak i rad podnosi se najkasnije 30 dana prije isteka važenja dozvole za boravak i rad u policijskoj upravi odnosno policijskoj postaji prema mjestu boravišta državljanina treće zemlje. O zahtjevu za produljenje Ministarstvo, putem

⁷¹ Čl. 98. st. 5. ZS-a

⁷² Čl. 101. st. 2. ZS-a

⁷³ Ovo su najtraženija zanimanja u Hrvatskoj za SSS i za VSS, <https://www.poslovni.hr/trzista/ovo-su-najtrazenija-zanimanja-u-hrvatskoj-za-sss-i-za-vss-4442167> (30.7.2024.)

policijske postaje, mora rješenjem odlučiti prije isteka važeće dozvole za boravak i rad. Protiv tog rješenja nije dopuštena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor.⁷⁴

Test tržišta rada ni pozitivno mišljenje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje nije potrebno ni u slučaju kada se državljaninu treće zemlje odobrava dozvola za boravak i rad kao sezonskom radniku u poljoprivredi, šumarstvu, ugostiteljstvu i turizmu za rad do 90 dana.⁷⁵

Također test tržišta rada ni pozitivno mišljenje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje nije potrebno za zakonom taksativno navedene kategorije osoba s obzirom na vrstu posla, status i državu podrijetla. Zakon o strancima je čl.110. definirao 30 skupina tih osoba. To su npr. strani dopisnici akreditirani u RH, ključno osoblje u trgovačkim društvima, visokokvalificirani državljani treće zemlje koji ispunjavaju uvjete za izdavanje EU plave karte, profesionalni sportaši ili sportski djelatnici, državljani trećih zemalja koji su na specijalizaciji u RH u djelatnosti zdravstva, državljani trećih zemalja koji dolaze radi provođenja strateških investicijskih projekata i ostali.

Vezano za uvjete koji moraju biti ispunjeni za izdavanje dozvole za boravak i rad bez testa tržišta rada i bez pozitivnog mišljenja HZZ-a, u skladu s čl. 111. ZS, dozvola se može izdati državljaninu treće zemlje koji ispunjava slijedeće uvjete za odobrenje privremenog boravka u RH:

1. Dokaže svrhu privremenog boravka (vidljivo iz ugovora o radu koji se prilaže uz zahtjev za izdavanje dozvole za boravak i rad)
2. Priloži valjanu stranu putnu ispravu
3. Ima sredstva za uzdržavanje
4. Ima zdravstveno osiguranje
5. Uz zahtjev za odobrenje prvog privremenog boravka priloži dokaz da nije pravomoćno osuđen za kaznena djela iz matične države ili države u kojoj je boravio duže od godinu dana neposredno prije dolaska u RH, osim ako je upućeni radnik odnosno student, istraživač ili osoba premještena unutar društva koja se koristi mobilnošću iz druge države članice EGP-a
6. Ne predstavlja opasnost za javni poredak, nacionalnu sigurnost ili javno zdravlje.
Uz zahtjev za izdavanje dozvole za boravak i rad prilaže se ugovor o radu i dokaz o stečenoj obrazovnoj kvalifikaciji.⁷⁶

⁷⁴ Čl. 92. st. 1.,2.,3. ZS-a

⁷⁵ Čl. 104. st. 2. ZS-a

6.1.4. Statistički pokazatelji u vezi izdanih dozvola za boravak i rad u Hrvatskoj

Na službenoj stranici Ministarstva unutarnjih poslova dostupni su statistički podaci o ukupnom broju izdanih dozvola za boravak i rad u Hrvatskoj za 2023. i 2024. godinu. Nema dostupnih podataka za 2022. i 2021. godinu.

U razdoblju od 1. siječnja do 31. srpnja 2024. izdano je ukupno 131 879 dozvola za boravak i rad. Najviše dozvola izdano je u sektoru graditeljstva (33,4 %), turizma i ugostiteljstva (33,2 %), industrije (12,3 %), prometa i veza (6,9 %) te trgovine (3,6 %) dok je u ostalim djelatnostima izdano 10,2 % dozvola za boravak i rad.⁷⁷

Prethodne, 2023. godine izdano je ukupno 172 499 dozvola za boravak i rad pri čemu je također najviše dozvola izdano u sektoru graditeljstva (39,95%), turizma i ugostiteljstva (26,59%), industriji (13,93%), prometu (6,66%) i trgovini (2,97%), dok je 9,9 % dozvola izdano u preostalim djelatnostima.⁷⁸

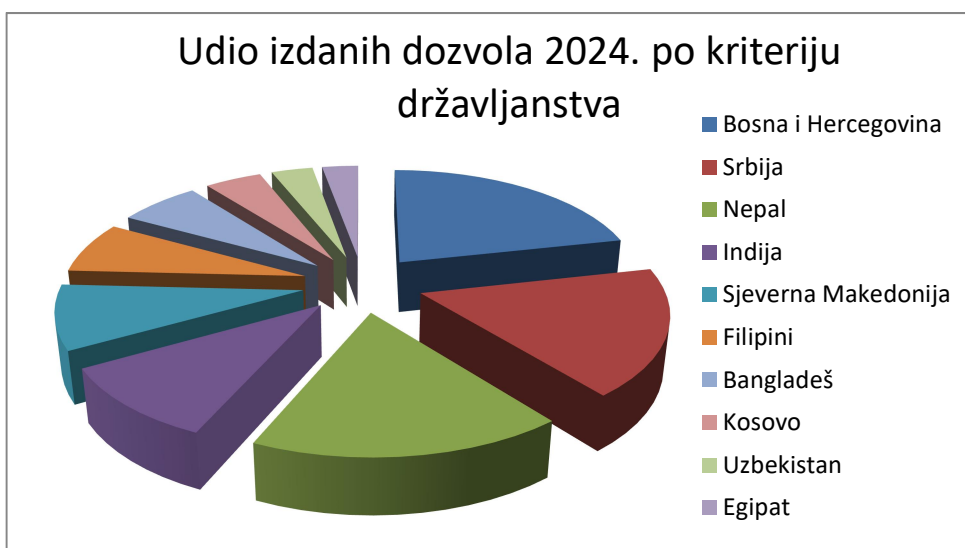
⁷⁶ Velaj, Hana. Dozvola za boravak i rad bez testa tržišta rada i mišljenja Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Pravo i porezi, (2021.), 4, str. 28

⁷⁷ MUP: Mjesečne statistike izdanih dozvola za boravak i rad za srpanj 2024.godine, <https://mup.gov.hr/UserDocImages/statistika/2024/8/Mjesečne%20statistike%20srpanj%202024.pdf>, (17. 8.2024.). Postoci izračunati prema dostupnim statističkim podacima.

⁷⁸ MUP: Statistike izdanih dozvola za boravak i rad za 2023. godinu, <https://mup.gov.hr/UserDocImages/statistika/2024/1/statistike%202023%20boravak%20i%20rad.pdf>, (17.8.2024.). Postoci izračunati prema dostupnim statističkim podacima.

Po kriteriju državljanstava ove godine, 2024., najveći broj dozvola za boravak i rad izdan je radnim imigrantima iz BiH (19,3 %), Srbije (15,9 %), Nepala (15,6%), Indije (9,2 %), Sjeverne Makedonije (8 %), Filipina (6,4 %), Bangladeša (5,7%), Kosova (4%), Uzbekistana (2,9 %) i Egipta (2,5 %), dok je ostalima izdano 9,9 % dozvola za boravak i rad.⁷⁹

Prethodne 2023. dozvole za boravak i rad izdane su veoma sličnim redoslijedom i u sličnim postocima. Najviše radnih imigranata bilo je iz Bosne i Hercegovine (22,17 %), Srbije (13,93%), Nepala (13,62%), Indije (9,06%), Sjeverne Makedonije (7,78 %), Filipina (6,38%), Kosova (5,75 %), Bangladeša (5,07%), Turske (2,94 %), Albanije (2,46 %), dok je ostalima izdano 10,8% dozvola za boravak i rad.⁸⁰

⁷⁹ MUP: Mjesečne statistike izdanih dozvola za boravak i rad za srpanj 2024. godine, <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2024/8/Mjesečne%20statistike%20srpanj%202024.pdf>, (17.8.2024.). Postoci izračunati prema dostupnim statističkim podacima.

⁸⁰ MUP: Statistike izdanih dozvola za boravak i rad za 2023. godinu, <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2024/1/statistike%202023%20boravak%20i%20rad.pdf>, (17.8.2024.). Postoci izračunati prema dostupnim statističkim podacima.

Po ovim podacima može se zaljučiti da je i dalje najveći priljev radnika iz nama susjedne Bosne i Hercegovine i Srbije, no sve je veći broj radnika koji dolaze iz dalekih zemalja poput Nepala, Indije, Filipina, Bangladeša. Dostupni statistički podaci o dozvolama za boravak i rad su vrlo ograničene kvalitete zato jer ne daju podatke o dobi, spolu, stupnju obrazovanja ili drugim značajkama radnih imigranata.

6.2. Rad stranaca uz potvrdu o prijavi rada

Državljanima trećih zemalja dopušten je rad na temelju potvrde o prijavi rada koja se izdaje radi izvršenja ugovorenih poslova, a čije izvršenje traje kraće vremensko razdoblje na području Republike Hrvatske. Potvrda se može izdati na vremensko razdoblje ili do 90 ili do 30 dana u kalendarskoj godini.⁸¹ Zakon taksativno navodi 13 skupina kojima se potvrda o prijavi rada može izdati do 90 dana. Tako na temelju potvrde o prijavi rada do 90 dana u kalendarskoj godini mogu raditi npr. turistički predstavnici odnosno animatori sukladno propisu kojim se utvrđuje pružanje usluga u turizmu; znanstvenici na znanstvenom i stručnom usavršavanju, predavači koji sudjeluju na organiziranim stručnim skupovima i seminarima; stručnjaci na području zaštite kulturne baštine, knjižničarstva i arhivistike i ostali.⁸² Zakonom je također propisano i 10 taksativno navedenih skupina koje na temelju potvrde o prijavi rada mogu raditi do 30 dana u RH. To su npr. radnici koji rade na sajamskim ili izložbenim priredbama na kojima izlaže njihov poslodavac; radnici u cirkusima ili zabavnim parkovima; osobe na snimanju modnih editorijala ili reklamnih kampanja i dr.⁸³

Zahtjev za izdavanje potvrde o prijavi rada mogu podnijeti državljanin treće zemlje ili fizička ili pravna osoba koja će se koristiti uslugama ili radom tog državljanina treće zemlje. Zahtjev se podnosi nadležnoj policijskoj upravi, odnosno policijskoj postaji prema mjestu obavljanja poslova ili sjedištu fizičke ili pravne osobe.⁸⁴ Osoba koja podnosi zahtjev za potvrdu o prijavi rada, dužna je uz zahtjev priložiti i zaključeni odgovarajući ugovor te valjanu stranu putnu ispravu državljanina treće zemlje.⁸⁵

Ukoliko je državljaninu treće zemlje izdana potvrda o prijavi rada, on na temelju te potvrde može raditi na cijelom području RH za istog poslodavca ili korisnika usluge i nije dužan ishoditi dozvolu za boravak i rad.⁸⁶

⁸¹ Čl. 139. ZS-a

⁸² Čl. 140. ZS-a

⁸³ Čl. 141. ZS-a

⁸⁴ Čl. 142. ZS-a

⁸⁵ Čl. 143. ZS-a

⁸⁶ Čl. 144. ZS-a

Ministarstvo unutarnjih poslova će, putem policijske postaje, ukinuti rješenjem potvrdu o prijavi rada iz slijedećih razloga:

1. ako su prestali uvjeti na temelju kojih je izdana,
2. državljanin treće zemlje obavlja poslove za koje mu nije izdana potvrda o prijavi rada,
3. državljanin treće zemlje obavlja poslove za pravnu ili fizičku osobu za koje mu nije izdana potvrda o prijavi rada,
4. državljanin treće zemlje ili fizička ili pravna osoba ne poštuju propise u skladu s kojima se djelatnost mora obavljati,
5. postoje nepravilnosti ili kršenje pozitivnih propisa.⁸⁷

6.3. Rad stranaca bez posebne dozvole ili potvrde o prijavi rada

ZS u čl. 89. propisuje 15 kategorija osoba koje u Hrvatskoj mogu raditi bez dozvole za boravak i rad. Poslodavac koji zapošljava neku od tih kategorija osoba mora u roku od 8 dana od zasnivanja radnog odnosa ili početka državljanina treće zemlje o tome obavijestiti nadležnu policijsku upravu, odnosno policijsku postaju prema mjestu boravišta državljanina treće zemlje.⁸⁸

Bez dozvole za boravak i rad ili potvrde o prijavi rada može raditi državljanin treće zemlje koji u Hrvatskoj ima odobren: 1. privremeni boravak u svrhu spajanja obitelji s hrvatskim državljaninom, državljaninom treće zemlje na dugotrajnom boravištu, stalnom boravku, odobrenom azilu ili supsidijarnoj zaštiti sukladno propisu kojim se uređuje međunarodna zaštita, 2. privremeni boravak u svrhu životnog partnerstva s hrvatskim državljaninom, državljaninom treće zemlje na dugotrajnom boravištu, stalnom boravku, azilu ili supsidijarnoj zaštiti sukladno propisu kojim se uređuje međunarodna zaštita, 3. privremeni boravak u svrhu spajanja obitelji ili životnog partnerstva s državljaninom treće zemlje na dugotrajnom boravištu, stalnom boravku, azilu ili supsidijarnoj zaštiti sukladno propisu kojim se uređuje međunarodna zaštita, 3. privremeni boravak u svrhu spajanja obitelji ili životnog partnerstva s državljaninom treće zemlje kojem je izdana „EU plava karta“ ili dozvola za boravak i rad za premještaj unutar društva, 4. privremeni boravak u svrhu spajanja obitelji ili životnog partnerstva s državljaninom treće zemlje koji ima odobrenje dugotrajnog boravišta u drugoj državi članici EGP-a, 5. privremeni boravak zbog humanitarnih razloga, 6. autonomni

⁸⁷ Čl. 148. ZS-a

⁸⁸ Čl. 89. st. 4. ZS-a

boravak, 7. privremeni boravak kao upućeni radnik, 8. privremeni boravak u svrhu istraživanja iz članka 74. ZS-a, 9. privremeni boravak u svrhu spajanja obitelji ili životnog partnerstva s istraživačem iz čl. 74., 10. privremeni boravak u svrhu studiranja, ako radi ili se samozapošljava najviše 20 sati tjedno, osim kad je studentska praksa sastavni dio studijskog programa, 11. status redovitog učenika kada obalja poslove posredstvom ovlaštenih posrednika, bez zasnivanja radnog odnosa najviše 20 sati tjedno., 12. privremeni boravak u svrhu boravka osobe s dugotrajnim boravištem u drugoj državi članici EGP-a, 13. azil ili supsidijarnu zaštitu ili je tražitelj međunarodne zaštite sukladno propisu kojim se uređuje međunarodna zaštita, 14. dugotrajno boravište i 15. stalni boravak.⁸⁹

Također, državljani trećih zemalja koji u Hrvatskoj nastupaju na sportskim priredbama i natjecanjima kao predstavnici stranih ekipa, klubova ili državnih reprezentacija nisu dužni ishoditi dozvolu za boravak i rad odnosno potvrdu o prijavi rada.⁹⁰

Bez obveze ishodaženja dozvole za boravak i rad mogu raditi i samozapošljavati se studenti koji su na privremenom boravku i to do 20 tjedno.⁹¹

Bez obveze ishodaženja dozvole za boravak i rad ili potvrde o prijavi rada može raditi državljanin treće zemlje koji ima valjanu dozvolu izdanu u svrhu premještaja unutar društva, koju je izdala druga država članica EGP-a. On može raditi u subjektu s poslovnim nastanom u Hrvatskoj koji pripadaa istom trgovačkom društvu ili povezanim društvima u razdoblju do 90 dana u bilo kojem razdoblju od 180 dana.⁹²

Također bez obveze ishodaženja dozvole za boravak i rad mogu raditi državljani država članica EGP-a i Švicarske Konfederacije te članovi njegove obitelji (čak i ako su državljani trećih država) ukoliko u svrhu rada urede svoje pravo na privremeni boravak u skladu sa čl. 13. do 17. Zakona o državljanima država članica Europskog gospodarskog prostora i članovima njihovih obitelji.⁹³

6.4. Rad stranaca temeljen na izjavi o upućivanju

Rad stranaca na temelju izjave o upućivanju reguliran je Zakonom o upućivanju radnika u Republiku Hrvatsku i prekograničnoj provedbi odluka o novčanoj kazni. Ovim

⁸⁹ Čl. 89. st.1. ZS-a

⁹⁰ Čl. 89. st.2. ZS-a

⁹¹ Čl. 89. st. 3.ZS-a

⁹² Čl. 119. ZS-a

⁹³ Vukorepa, Ivana. Zapošljavanje stranaca u Hrvatskoj. *Op.cit.*, str.257.

zakonom preuzete su Direktive Europskog parlamenta i Vijeća koje se odnose na upućivanje radnika u okviru pružanja usluga. Zakonom je propisano da se upućivanjem smatra ako strani poslodavac, u okviru privremenoga ili povremenoga prekograničnog pružanja usluga, na ograničeno vrijeme upućuje radnika na rad u RH za svoj račun i pod svojim vodstvom, na temelju ugovora sklopljenoga između stranoga poslodavca i korisnika usluge u RH kojem je usluga namijenjena, pod uvjetom da za vrijeme upućivanja između stranog poslodavca i radnika postoji radni odnos. Upućivanjem se također smatra kad strani poslodavac upućuje radnika u svoju podržnicu ili društvo u vlasništvu iste grupe kojoj pripada i strani poslodavac, pod uvjetom da za vrijeme upućivanja između stranoga poslodavca i radnika postoji radni odnos. I zadnje, upućivanjem se smatra kada strani poslodavac ustupa radnika kao agencija za privremeno zapošljavanje korisniku sa sjedištem u RH ili koji posluje u RH.⁹⁴

Upućeni radnici prema čl 19. Zakona o upućivanju radnika u Republiku Hrvatsku i prekograničnoj provedbi odluka o novčanoj kazni mogu u Hrvatskoj raditi jedino na temelju takve izjave o upućivanju.⁹⁵

7. EU PLAVA KARTA

Europska plava karta je dozvola boravka i rada koja omogućuje visokoškolovanim i visokokvalificiranim državljanima trećih zemalja život i rad u zemljama članicama Europske unije i Europskog gospodarskog prostora ukoliko za to zadovoljavaju određene uvjete. Uvedena je zbog ambicije EU da postane konkurentnije gospodarstvo na svjetskoj razini koje će se temeljiti na znanju, biti sposobno za održivi gospodarski rast s većim brojem boljih radnih mjesta i većom socijalnom kohezijom. U tom cilju, a imajući u vidu nedovoljan broj visokokvalificirane radne snage, bilo je utvrđeno kako će zakonita migracija imati veoma važnu ulogu u izgradnji gospodarskog razvoja u Europi.⁹⁶ Svrha joj je bila potaknuti gospodarski razvoj, odnosno da Europa postane poželjno odredište za rad visokokvalificiranih radnika koji bi svoje znanje i vještine primjenjivali na području EU. Uvedena je 2007. na temelju prijedloga Europske komisije koji je tek 2009. implementiran u direktivu EU pod

⁹⁴ Vukorepa, Ivana. Zapošljavanje stranaca u Hrvatskoj. *Op.cit.*, str. 258.;

Čl. 5. Zakona o upućivanju radnika u Republiku Hrvatsku i prekograničnoj provedbi odluka o novčanoj kazni (NN 128/20, 114/22)

⁹⁵ Čl.19. Zakona o upućivanju radnika u Republiku Hrvatsku i prekograničnoj provedbi odluka o novčanoj kazni (NN 128/20, 114/22)

⁹⁶ Ćorić, Dario. EU plava karta i nadolazeće izmjene u sustavu EU plave karte. *Radno pravo*, (2017.),12, str.40-41.

nazivom *Direktiva Vijeća 2009/50/EZ* od 25. svibnja 2009. o uvjetima ulaska i boravka državljana trećih država u svrhu zapošljavanja visokokvalificirane radne snage.⁹⁷ Novom *Direktivom (EU) 2021/1883* Europskog parlamenta i Vijeća od 20. listopada 2021. o uvjetima za ulazak i boravak državljana trećih zemalja u svrhu zapošljavanja visokokvalificiranih radnika *Direktiva Vijeća 2009/50/EZ* stavljena je izvan snage. *Direktiva (EU) 2021/1883* donesena je s ciljem kako bi se omogućilo da Unija djelotvornije privlači talente te da se time efikasnije rješavaju problemi nedostatka radne snage. Tom Direktivom se nastoji uspostaviti jasan i transparentan sustav privlačenja i zadržavanja visokokvalificiranih radnika iz trećih zemalja te promicanja mobilnosti tih radnika.⁹⁸

EU plava karta vrijedi u svim državama EU, osim Irske i Danske.⁹⁹

Propisi koji reguliraju rad visokokvalificiranih stranaca u Hrvatskoj su Zakon o strancima i Pravilnik o boravku i radu visokokvalificiranih državljana trećih država u Republici Hrvatskoj kao podzakonski akt kojim je dodatno određen način utvrđivanja uvjeta za reguliranje boravka i rad visokokvalificiranih državljana trećih država, odnosno nositelja EU plave karte te uvjeti za reguliranje boravka članova njihovih obitelji u Hrvatskoj.¹⁰⁰

Visokokvalificirani radnik je državljanin treće zemlje koji je u Republici Hrvatskoj zaposlen sukladno posebnim propisima kojima se uređuju radni odnosi u Republici Hrvatskoj, za taj rad je plaćen i ima potrebu, odnosno odgovarajuću i posebnu stručnost koja se stječe završetkom studijskih progama na visokom učilištu.¹⁰¹

Zahtjev za izdavanje dozvole boravka i rada EU plave karte može podnijeti visokokvalificiran državljanin treće zemlje u diplomatskoj misiji, odnosno konzularnom uredu Republike Hrvatske ili policijskoj upravi, odnosno policijskoj postaji prema mjestu boravka. Zahtjev može podnijeti i poslodavac visokokvalificiranog državljanina treće zemlje u policijskoj upravi, odnosu policijskoj postaji prema sjedištu poslodavca ili mjestu rada državljanina treće zemlje. Dozvola boravka i rada „EU plava karta“ za državljanina treće

⁹⁷ Vajda, Alan. Uvjeti boravka i rada visokokvalificiranih državljana trećih država u Republici Hrvatskoj. *Hrvatska pravna revija*, 20(2020)6, str.6-7.

⁹⁸ DIREKTIVA (EU) 2021/1883 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 20. listopada 2021. o uvjetima za ulazak i boravak državljana trećih zemalja u svrhu zapošljavanja visokokvalificiranih radnika te stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 2009/50/EZ, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021L1883>, (23.8.2024.)

⁹⁹ Plava karta EU-a: privlačenje talenata, <https://www.consilium.europa.eu/hr/infographics/eu-blue-card/>, (16.8.2024.)

¹⁰⁰ *Ibidem*, str. 6.

¹⁰¹ Čl. 3. st.1. t. 17. ZS-a

zemlje koji je visokokvalificirani radnik istodobno je odobrenje za privremeni boravak i rad na području RH. Dozvola se izdaje s rokom važenja do 2 godine, a ukoliko je ugovor o radu sklopljen za razdoblje manje od dvije godine, dozvola boravka i rada izdat će se za razdoblje trajanja ugovora o radu uvećano za dodatna 3 mjeseca.¹⁰²

Dozvola za boravak i rad odobrit će se državljaninu treće zemlje ukoliko ispunjava uvjete koje zakon zahtijeva za odobrenje privremenog boravka, te ukoliko uz zahtjev priloži: ugovor o radu (na najmanje godinu dana) za obavljanje visokokvalificiranih poslova s poslodavcem koji ima sjedište u RH, zatim dokaz o visokom obrazovanju odnosno diplomu, potvrdu ili drugi dokaz o formalnoj kvalifikaciji koju je izdalo visoko učilište koje je priznato u matičnoj državi te dokaz da ispunjava uvjete u skladu s posebnim propisima o stručnim kvalifikacijama za obavljanje regulirane profesije navedene u ugovoru o radu. U ugovoru o radu koji se prilaže uz zahtjev mora biti naznačena i bruto godišnja plaća u iznosu koji ne smije biti manji od 1,5 prosječne bruto godišnje plaće prema službeno objavljenom podatku tijela državne uprave nadležnog za statistiku.¹⁰³

Kada je državljaninu treće zemlje izdana EU plava karta on kao nositelj EU karte može raditi u RH samo na onim poslovima za koje mu je izdana dozvola za boravak i rad i samo kod onog poslodavca za kojeg mu je izdana dozvola za boravak i rad i s kojim je zasnovao radni odnos. S druge strane, poslodavac može nositelja EU plave karte zaposliti samo na onim poslovima za koje mu je izdana dozvola za boravak i rad. U slučaju prestanka ugovora o radu te prestanka postojanja drugih uvjeta na temelju kojih je izdana dozvola boravka i rada poslodavac i nositelj EU plave karte dužni su o tome obavijestiti policijsku upravu u roku od 8 dana od dna nastanka okolnosti koje predstavljaju razlog za prestanak dozvole boravka i rada.¹⁰⁴

¹⁰² čl. 126. st. 1.,2.,3.,4.,5. ZS-a

¹⁰³ Čl.126., st. 6. i 7. ZS

¹⁰⁴ Čl.128., st. 1.,2. i 3. ZS

8. INTEGRACIJSKA STRATEGIJA I ZAKONODAVNE NOVINE

8.1. Postojanje / nepostojanje integracijske strategije

Hrvatska je dosad imala samo dvije migracijske politike. Prva migracijska politika odnosila se na razdoblje za 2007./2008. godinu, a druga za razdoblje od 2013. – 2015. godinu. U Hrvatskoj trenutno nedostaje integracijska politika. Porijeklo tog problema proizlazi iz činjenice da su u prošlosti strani radnici u Hrvatsku dolazili iz nama susjednih zemalja (radni imigranti iz susjednih zemalja još uvijek prednjače u broju dolazaka) pa potreba za sustavnom potporom u takvim slučajevima nije bila previše izražena. Danas su sve mnogobrojniji radnici iz nama dalekih država (Nepal, Bangladeš, Indija...) i neposrednu prepreku za integraciju predstavlja barijera jezika. Radnik migrant morao bi poznavati hrvatski jezik. Postoje međunarodni programi za integraciju radnika pod međunarodnom zaštitom i oni uključuju pomoć povezivanju radnika i poslodavaca te tečajevi jezika pod pokroviteljstvom države. No, takvi programi koje sponzorira država ne postoje za radnike migrante koji su imigrirali iz ekonomskih razloga i ne nalaze se pod međunarodnom zaštitom.¹⁰⁵

8.2. Nacrt prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strancima 2024.

Nacrt prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strancima ("Narodne novine" broj 133/20., 114/22., 151/22.) bio je na javnom savjetovanju od 28. veljače do 14. ožujka. Svrha tog Nacrta je, između ostalog, i usklađivanje s novom Direktivom o tzv. plavoj karti EU-a čime bi se trebalo pridonijeti, u prvom redu, dolasku visokokvalificirane radne snage. Također, ciljevi su povećanje učinkovitosti zapošljavanja stranih radnika i bolja regulacija uvjeta za zapošljavanje stranih radnika. S obzirom na to da statistički podaci Ministarstva unutarnjih poslova pokazuju kontinuirano povećanje izdanih dozvola za boravak i rad, prijedlogom novog zakona postavlja se pitanje učenja hrvatskog jezika i to bi trebala biti obveza prvenstveno zbog bolje integracije državljana trećih zemalja. Predlaže se produljenje važenja dozvola za boravak i rad s jedne na tri godine, a za sezonske radnike sa šest na devet mjeseci. Također se predlaže produljenje EU plave karte sa dvije na četiri godine koja se izdaje visokokvalificiranim državljanima iz trećih zemalja. Novost je i da će se ona moći

¹⁰⁵ Butković, Hrvoje; Rukavina, Ivana; Samardžija, Višnja. Strani radnici u Hrvatskoj: Izazovi i mogućnosti za gospodarski i društveni razvoj, *Op. cit.*, str. 11.

izdavati osobama koje nemaju isključivo diplomu kao dokaz kvalifikacije već imaju druge stručne vještine koje moraju biti visoke razine sukladno Direktivi EU.¹⁰⁶

Nacrtom prijedloga regulira se i mišljenje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje te se dodaju novi uvjeti koji će se provjeravati, a to su: kompetencije državljanina treće zemalje za rad u traženom zanimanju, uvjet da plaća ne smije biti manja od plaće koju primaju zaposleni radnici u Hrvatskoj na usporedivim radnim mjestima, uvjet da ugovor o radu ne sadrži diskriminatorne odredbe. Poslodavac će također morati imati podmirene obveze po osnovi javnih dugovanja o kojima službenu evidenciju vodi Ministarstvo financija (na temelju potvrde o stanju duga po osnovi javnih davanja, a ne samo po osnovi poreza na dohodak i doprinosa za obvezna osiguranja).¹⁰⁷

Izmjenama bi se uvelo ograničenje broja zahtjeva za izdavanje dozvola za boravak i rad s obzirom na broj zaposlenih domaćih radnika, radnika EGP –a i Švicarske Konfederacije. Tako bi poslodavac koji zapošljava do 50 radnika državljanina Republike Hrvatske, država članica EGP-a ili Švicarske Konfederacije mogao podnijeti ukupno 50 zahtjeva za izdavanje dozvole za boravak i rad, a poslodavac koji zapošljava do 250 radnika državljanina Republike Hrvatske, država članica EGP-a ili Švicarske Konfederacije mogao bi podnijeti ukupno 250 zahtjeva za izdavanje dozvole za boravak i rad koje se izdaju u skladu s ostalim zakonskim uvjetima.¹⁰⁸

U cilju sprječavanja nezakonitosti rada stranih radnika te njihove radnopravne zaštite propisano je da se pozitivno mišljenje HZZ –a za rad stranaca neće izdati poslodavcu koji je pravomoćno osuđen za kaznena djela iz područja radnih odnosa i socijalnog osiguranja te područja opće sigurnosti te poslodavcu kojem je pravomoćno izrečena prekršajnoppravna sankcija za najteže prekršaje iz područja radnih odnosa te prekršajnoppravna sankcija iz područja socijalnog osiguranja te područja zaštite na radu. Također pozitivno mišljenje HZZ –a izdat će se jedino ukoliko poslodavac u zadnjih godinu dana ima u kontinuitetu zaposlenog najmanje jednog istog radnika hrvatskog državljanina, odnosno državljanina EGP –a ili Švicarske Konfederacije na neodređeno i puno radno vrijeme na području RH.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Izmjene i dopune Zakona o strancima (Ivana Glogoški), <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/izmjene-i-dopune-zakona-o-strancima-59428>, (2.7.2024.)

¹⁰⁷ *Ibidem*.

¹⁰⁸ Nacrt prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strancima 2024. , čl. 100.a, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=26636>, (24.8.2024.)

¹⁰⁹ *Ibidem*, čl. 99.

Prema Nacrtu prijedloga državljaninu treće zemlje koji radi u punom radnom vremenu daje se mogućnost dodatnog rada na temelju ugovora o dodatnom radu za drugog poslodavca prema uvjetima propisanim općim propisom o radu.¹¹⁰

Nadalje, Nacrt regulira smještaj radnika. Kada poslodavac osigurava smještaj ili je on posrednik u osiguravanju smještaja državljaninu treće zemlje za kojeg podnosi zahtjev za dozvolu za boravak i rad, takav osigurani smještaj mora biti primjeren. Pod osiguranim primjerenim smještajem smatra se smještaj koji državljaninu treće zemlje osigurava primjeren životni standard tijekom cjelokupnog boravka.¹¹¹

Izmjenama i dopunama trenutno važećeg Zakona o strancima trebalo bi se uvesti još niz manjih izmjena kojima bi se postojeći zakonski okvir prilagodio potrebama koje trenutno postoje na tržištu rada.

¹¹⁰ *Ibidem*, čl. 103.e

¹¹¹ *Ibidem*, čl. 103.f

9. ZAKLJUČAK

U naslovu jednog članka koji sam koristila u svom radu bilo je postavljeno pitanje: *Ostati ili otići?*. Statistika pokazuje izuzetno nepovoljnu demografsku sliku Hrvatske, a ni statistički podaci za skorbu budućnost nisu puno optimističniji. Nažalost, i sama sam često bila svjedokom odlaska mladih ljudi, mojih prijatelja, zbog nemogućnosti pronalaska stalnog zaposlenja, zbog niske plaće koja nije bila dovoljna za život, u inozemstvo smatrajući da će tamo pronaći bolji život za sebe. Svi koje znam otišli su s mišlju: „Zaradit ćemo pa ćemo se vratiti natag u Hrvatsku.“ No, nažalost, nitko od njih još uvijek se nije vratio.

Strani radnici u Hrvatskoj? Po svim dostupnim statističkim podacima i izvješćima čini se da su Hrvatskoj prijeko potrebni i da u budućnosti pojedini sektori kao što su graditeljstvo ili turizam bez njih neće moći normalno funkcionirati. Hrvatska je u prošlosti primjenjivala tzv. sustav kvota u kojem su se predlagale kvote stranih radnika za pojedine sektore i zanimanja. Taj sustav 2021. zamijenjen je novim sustavom, tzv. sustavom tržišta rada. Na taj način uveden je fleksibilniji sustav, okrenut budućnosti. Dosad su većinu radnih imigranata činili radnici iz nama susjednih nam zemalja, no u novije vrijeme brzo se povećava broj radnika iz nama dalekih i kulturno različitih zemalja poput Nepala, Indije, Bangladeša. Nedavno je završen postupak javnog savjetovanja u vezi Nacrta prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strancima. Prijedlogom Nacrta, između ostalog, predlaže se obveza učenja hrvatskog jezika za strane radnike. To je odličan korak jer teško da se u novu sredinu može integrirati netko tko ne razumije jezik sredine u koju je stigao. Izmjenom trenutno važećeg Zakona o strancima planira se uvesti još niz značajnijih izmjena kojima se planira poboljšati postojeći zakonski okvir za zapošljavanje stranaca.

Koliko je Hrvatska „obećana zemlja“ za strane radnike, pokazat će budućnost. No, s obzirom na konstantno povećanje broja stranih radnika iz godine u godinu, smatram da bi bilo dobro imati dobru integracijsku politiku za strane radnike, a za „domaće“ stanovnike i radnike hitno napraviti plan za poboljšanje demografske situacije, koji će, između ostalog, zadržati hrvatske državljane u Hrvatskoj i omogućiti im da u njoj grade svoju budućnost.

10. POPIS LITERATURE

Knjige i članci:

1. Akrap, Anđelko. Demografski slom Hrvatske: Hrvatska do 2051., Bogoslovska smotra 85 (2015.) 3, str. 855–868.
2. Akrap, Anđelko; Ivanda, Krešimir. Najnovija iseljavanja i promjene u demografskim strukturama Hrvatske; u: Socijalno- demografska reprodukcija Hrvatske (urednik Vlado Puljiz). Zagreb: Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo, 2019., str. 26.
3. Baric, Andrija; Jošić, Hrvoje; Ostrički, Petra. Ekonomski efekti suvremene emigracije u Republici Hrvatskoj, u: Zbornik radova 2. Međunarodno znanstveno – stručne konferencije: Migracije i identitet: Kultura, ekonomija, država, Svezak III. Znanstveno – stručna knjiga, Povijesni i suvremeni aspekti migracija. Zagreb: Institut za migracije i narodnost (IMIN),2022., str. 607-620.
4. Bejaković, Predrag. Imigracijska strategija i što treba učiniti u lakšem prihvaćanju stranih radnika. Radno pravo, 9(2023), str. 63–68.
5. Bilić, Nikolina; Jukić, Marijana. Nezaposlenost mladih - ekonomski, politički i socijalni problem s dalekosežnim posljedicama za cjelokupno društvo. Pravni vjesnik, 30(2), 2014., str. 485 – 505.
6. Butković, Hrvoje; Rukavina, Ivana; Samardžija, Višnja. Strani radnici u Hrvatskoj: Izazovi i mogućnosti za gospodarski i društveni razvoj, Zagreb: Institut za razvoj i međunarodne odnose, 2022.
7. Ćorić, Dario. EU plava karta i nadolazeće izmjene u sustavu EU plave karte. Radno pravo, (2017.), 12, str. 40-50.
8. Ćorić, Žana. Institucionalna podrška povratnicima i potomcima hrvatskih iseljenika: iskustva i perspektive. u: Demografija/iseljavanje/migracije (urednici: Stjepan Baloban, Gordan, Črpić i dr.). Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2021., str. 295-304.
9. Dropulić, Julijano. Pravno uređenje stranaca u Republici Hrvatskoj. Pravo i porezi, 17(2008), 7, str. 5–15.
10. Komušanac, Monika. Recentna imigracija radne snage u Hrvatsku: razmjeri, trendovi, obilježja. Zagreb: Migracijske i etničke teme, 2023., str. 188–207.
11. Miletić, Geran Marko; Peračković, Krešimir; Žanić, Mateo. Ostati ili otići? Prinos analizi socio – kulturnih odrednica migracijskih aspiracija mladih u Vukovarsko – srijemskoj županiji, u: Zbornik radova 2. Međunarodne znanstveno – stručne konferencije: Migracije i i identitet: Kultura , ekonomija, država, Svezak I. – Znanstvena knjiga, Kulturni i demografski aspekti migracija. Zagreb: Institut za migracije i narodnost (IMIM), 2022., str. 149-170.
12. Nimac, Dragan. Migracije i sigurnost – religijski izazovi i perspektive u europskom društvu, u: Zbornik radova 2. Međunarodne znanstveno – stručne konferencije: Migracije i identitet:Kultura, ekonomija, država, Svezak II. Znanstvena knjiga, Sigurnosni i gospodarski aspekti migracija. Zagreb: Institut za migracije i narodnost (IMIN), 2022., str. 99-116.
13. Orlić - Zaninović, Senka. Kretanje, boravak i rad stranaca prema novom Zakonu o strancima, u: Bogdanović, T. et al. Upravno pravo – aktualnosti upravnog sudovanja i upravne prakse, Zagreb: Inženjerski biro, 2008., str. 73-81.

14. Perić, Katarina; Šakić, Vlado. Osvrt na suvremene migracije i njihov odraz na moderni hrvatski identitet, u: Žanić, Mateo *et al.* Suvremene migracije u Republici Hrvatskoj: Uzroci, posljedice i aktualni trendovi. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, 2021., str. 35-43.
15. Rašić, Nino. Rad stranaca u Republici Hrvatskoj. *Financije i porezi*, 12(2006), str.114–119.
16. Šimić Banović, Ružica; Prskalo, Marija Elena; Troskot, Zara. Ključne odrednice iseljavanja visokokvalificiranog stanovništva: Slučaj Hrvatske s komparativnim osvrtom na nove članice EU. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 4(2019), 56, str. 877–904.
17. Trošelj Miočević, Tanja. Uspješno povratništvo: primjeri održivih modela, u: *Demografija/iseljavanje/migracije*. (urednici: Stjepan Baloban, Gordan Črpić i dr.). Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2021., str. 295-304.
18. Vajda, Alan. Odluka o utvrđivanju godišnje kvote dozvola za zapošljavanje stranaca za 2018. godinu, *Radno pravo*, 2018, str. 70–76.
19. Vajda, Alan. Novine novog Zakona o strancima. *Pravo u gospodarstvu*, 60(2021),1, str. 97–109.
20. Vajda, Alan. Uvjeti boravka i rada visokokvalificiranih državljana trećih država u Republici Hrvatskoj. *Hrvatska pravna revija*, 20 (2020) 6, str. 6-16.
21. Velaj, Hana. Dozvola za boravak i rad bez testa tržišta rada i mišljenja Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. *Pravo i porezi*, (2021.), 4, str. 27–32.
22. Vidović, Davorko. Tko će živjeti i raditi u Hrvatskoj?, u: Puljiz, Vlado *et al.* Migracije i razvoj Hrvatske . Zagreb: Hrvatska gospodarska komora, 2014., str. 11–22.
23. Vukorepa, Ivana. Migracije i pravo na rad u Europskoj uniji. *Zbornik Pravnog fakulteta*, 68 (2018), 1, str. 85-120.
24. Vukorepa, Ivana. Zapošljavanje stranaca, u: *Radni odnosi u Republici Hrvatskoj* (urednik: Željko Potočnjak). Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu i Organizator, 2007. str. 893-922.
25. Vukorepa Ivana. Zapošljavanje stranaca u Hrvatskoj. 62. Susret pravnika: zbornik radova. Zagreb: Hrvatski savez udruga pravnika u gospodarstvu, 2024., str. 237–264.
26. Žic, Inga. Rad stranaca u Republici Hrvatskoj od 1. srpnja 2013. tj. od ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju. *Radno pravo*, 3(2013), str. 17–24.

Pravni izvori:

1. Zakon o zapošljavanju stranaca iz 1992. (NN 19/92, 33/92, 89/92, 26/93, 52/94)
2. Zakon o strancima iz 2003. (NN 109/03, 182/04, 115/05, 79/07)
3. Zakon o strancima iz 2007. (NN 79/07, 36/09)
4. Zakon o strancima iz 2011. (NN 130/11, 74/13)

5. Zakon o strancima iz 2020. (NN 133/20, 114/22, 151/22)
6. Zakon o radu (NN 93/14, 127/17, 98/19, 151/22, 46/23, 64/23)
7. Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08, 112/12)
8. Zakon o upućivanju radnika u Republiku Hrvatsku i prekograničnoj provedbi odluka o novčanoj kazni (NN 128/20, 114/22)
9. Nacrt prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strancima 2024., <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=26636>, (20.8.2024.)
10. DIREKTIVA (EU) 2021/1883 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 20. listopada 2021. o uvjetima za ulazak i boravak državljana trećih zemalja u svrhu zapošljavanja visokokvalificiranih radnika te stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 2009/50/EZ, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021L1883>, (23.8.2024.)

Statistička izvješća i baze podataka:

1. World migration report , <https://worldmigrationreport.iom.int/news/world-migration-report-2024-reveals-latest-global-trends-and-challenges-human-mobility> (10.8.2024.)
2. Suvremeni migracijski procesi i njihov odraz na Hrvatsku , https://www.pilar.hr/wp-content/images/stories/dokumenti/zbornici/45/Iseljen_knjb_13.pdf (30.7.2024.)
3. Razgovor s dr.sc.S.Štercom: Demografska obnova nije utopija: za nju je potrebna politička volja i povratak znanstvenoj logici, <https://www.hkv.hr/izdvojeno/komentari/d-dijanovi/44111-d-dijanovic-demografska-obnova-hrvatske-mogucnost-ili-utopija-i.html> (16.8.2024.)
4. Tržište rada i obrazovni sustav u neskladu , <https://www.poslovni.hr/domace/trziste-rada-i-obrazovni-sustav-u-neskladu-159340> (12.8.2024.)
5. Zašto u Hrvatskoj i dalje gotovo petina mladih – ne radi?, <https://lidermedia.hr/biznis-i-politika/zasto-u-hrvatskoj-i-dalje-gotovo-petina-mladih-ne-radi-157329> (12.8.2024.)
6. a) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote radnih dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2007., <https://sredisnjikatalogrh.gov.hr/srce-arhiva/263/26986/www.nn.hr/clanci/sluzbeno/2007/1031.htm>, (10.7. 2024.);
- b) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote radnih dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2008., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_12_130_3715.html, (10.7.2024.);
- c) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote radnih dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2009., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_02_21_464.html, (10.7.2024.);
- d) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote radnih dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2010., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_12_150_3663.html, (10.7.2024.);
- e) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote radnih dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2011., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_02_19_366.html, (10. 7.2024.);

- f) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2012., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_02_25_641.html, (10.7.2024.);
- g) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote dozvola za zapošljavanje stranaca za 2013. godinu, <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/odluka-o-utvr%C4%91ivanju-godisnje-kvota-dozvola-za-zaposljavanje-stranaca-za-2013-godinu-14637>, (10.7.2024.);
- h) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2014., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_12_151_3188.html, (10.7.2024.);
- i) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2015., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_12_151_2835.html, (10.7.2024.);
- j) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote stranaca za kalendarsku godinu 2016.,
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_04_39_1027.html, (10.7.2024.);
- k) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2017., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_12_118_2589.html, (10.7.2024.);
- l) Odluka o izmjenama Odluke o utvrđivanju godišnje kvote dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2018., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_08_71_1455.html, (10.7.2024.);
- m) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2019., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_12_116_2310.html (10.7.2024.);
- n) Odluka o utvrđivanju godišnje kvote dozvola za zapošljavanje stranaca za kalendarsku godinu 2020., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_11_113_2271.html, (10.7.2024.)
7. Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2022., <https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58059> (3.8.2024.)
8. MUP: Mjesečne statistike izdanih dozvola za boravak i rad za srpanj 2024.godine, <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2024/8/Mjesečne%20statistike%20srpanj%202024.pdf>, (17.8.2024.)
9. MUP: Statistike izdanih dozvola za boravak i rad za 2023. godinu, <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2024/1/statistike%202023%20boravak%20i%20rad.pdf>, (17.8.2024.)
10. MUP: Mjesečne statistike izdanih dozvola za boravak i rad za srpanj 2024. godine, <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2024/8/Mjesečne%20statistike%20srpanj%202024.pdf>, (17.8.2024.)
11. MUP: Statistike izdanih dozvola za boravak i rad za 2023. godinu, <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2024/1/statistike%202023%20boravak%20i%20rad.pdf>, (17.8.2024.)
12. DIREKTIVA (EU) 2021/1883 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 20. listopada 2021. o uvjetima za ulazak i boravak državljana trećih zemalja u svrhu zapošljavanja visokokvalificiranih

radnika te stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 2009/50/EZ, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021L1883>, (23.8.2024.)

13. Plava karta EU-a: privlačenje talenata, <https://www.consilium.europa.eu/hr/infographics/eu-blue-card/>, (16.8.2024.)

14. EU plava karta, https://www.radniodnosi.hr/33/eu-plava-karta-uniqueidRCViWTptZHLLWF5_cabpugAhViTou-ebjAfKtmfKBkk/, (16.8.2024.)

15. Izmjene i dopune Zakona o strancima (Ivana Glogoški), <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/izmjene-i-dopune-zakona-o-strancima-59428>, (2.7.2024.)

16. Nacrt prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strancima 2024. , čl. 100.a, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=26636>, (24.8.2024.)